

RÉSZVÉTELI MEGKÖZELÍTÉSEK IDŐSEKKEL

PAAR-NET NYITÓKONFERENCIA JEGYZŐKÖNYV április 17., 24. KRAKOW LENGYELORSZÁG

Ez a kiadvány a COST (Európai Tudományos és Technológiai Együttműködés) által támogatott CA22167 COST-akció munkáján alapul.

A COST (Európai Tudományos és Technológiai Együttműködés) a kutatási és innovációs hálózatok finanszírozási ügynöksége. Cselekvéseink segítenek összekapcsolni a kutatási kezdeményezéseket Európa-szerte, és lehetővé teszik a tudósok számára, hogy ötleteiket a társaikkal való megosztás révén fejlesszék. Ez fellendíti kutatásukat,

www.cost.eu

A PAAR-Net egy EU által finanszírozott COST-akció, és a CA22167 kódszámot viseli: Participatory Approaches with Older Adults. A PAAR-Net az idősebb felnőttek tudományos kutatásba, politikai döntéshozatalba és gyakorlatba való bevonásának módozatainak átalakítására összpontosít. A PAAR-Net célja, hogy az idősödő társadalmak összetett kihívásainak kezelése érdekében az idősödő felnőttek - különösen a társadalmi kirekesztés veszélyének kitétek - tudásának és tapasztalatainak felhasználásával elősegítse a befogadó társadalmi innovációt. Hálózati keretként összehozza az akadémikusokat, valamint az idős és fiatal innovátorokat Európából és a világ más részeiről egyaránt.

A PAAR-Net a részvételi megközelítéseket támogatja, amelyek hangsúlyt fektetnek a képzésben részt vevő szakértők - jellemzően akadémikusok - és a tapasztalati szakértők - 65 éves és idősebb felnőttek - közötti együttműködésre. Aktívan törekszik a társadalom periferiájára szorult idősebb felnőttek bevonására, beleértve a migráns, menekült és kisebbségi háttérrel rendelkezőket, valamint az alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú, egészségügyi problémákkal és hozzáférési nehézségekkel küzdő időseket. A részvételi módszerek a hagyományos kutatási modelleken túllépve az idősebb felnőttek aktív bevonásával igyekeznek a kutatási folyamat minden szakaszába, a kutatási célok meghatározásától a kutatási eredmények terjesztéséig és felértékeléséig.

A változás szükségessége

Jelentős hiányosságok vannak abban, hogy az idősebb felnőtteket hogyan vonják be a kutatási erőfeszítésekbe. Számos kutatási kezdeményezés hajlamos arra, hogy korlátozza az idősebb felnőttek bevonását az adatgyűjtésbe. Ezek a kezdeményezések figyelmen kívül hagyják az idősek potenciális hozzájárulását a kutatási kérdések kialakításához, valamint az adatok és eredmények értelmezéséhez. Ez a mulasztás fenntartja az életkori sztereotípiákat, és nem száll szembe megfelelően az ageizmussal. Emellett az idősebb felnőttek gazdag ismeretanyagát sem hasznosítja.

Továbbá, még ha a politika és a gyakorlat igyekszik is bevonni az idősebb felnőtteket a folyamatokba, messze nem biztosítja a tényleges részvételt, különösen a társadalmi kirekesztés veszélyének kitétek esetében. E tekintetben új megközelítésekre és módszertanokra van szükség. Ezen túlmenően a kutatás, a politika és a gyakorlat között is vannak kapcsolódási hiányosságok.

Miért fontos

A PAAR-Net célja, hogy a részvételi megközelítések támogatásával inkluzívabb, igazságosabb és fenntarthatóbb társadalmakat hozzon létre. Az idősebb felnőttek bevonása a kutatásba, a szakpolitikák kidolgozásába és a gyakorlatba biztosítja, hogy a megoldások jobban megfeleljenek az igényeiknek, tapasztalataiknak és törekvéseiknek. Ez nem csak hatékonyabb szakpolitikákhoz vezet, hanem elősegíti a társadalmi igazságosságot és a méltányosságot is az idősebb felnőttek számára a különböző kontextusokban és joghatóságokban.

A PAAR-Net olyan előremutató kezdeményezést képvisel, amely az idősebb felnőttek szerepének erősítésére, az idősödő társadalomban az idősödés elleni küzdelemre és a pozitív változások előmozdítására törekszik. Az együttműködés és az innováció révén a PAAR-Net célja, hogy világszerte utat törjön az idősebb felnőttek befogadóbb jövője felé.

Ez a dokumentum a Krakkóban 2024.04.16-17-én tartott PAAR-net nyitókonferencián bemutatott válogatott kutatásokat gyűjti össze. Köszönetünket fejezzük ki minden résztvevőnek és hozzászólónak értékes meglátásaiért és elkötelezettségéért.

Reméljük, hogy ezek a hozzászólások értékes betekintést nyújtanak, és további vitákra és kutatásokra ösztönöznek a területünkön. Kérjük, maradjon kapcsolatban a PAAR-net-tel a közelgő események és együttműködési lehetőségek miatt. Látogasson el weboldalunkra: paar-net.eu

Felelősségi nyilatkozat: Ez a dokumentum a DeepL segítségével került lefordításra. Bár törekedtünk a pontosságra, néhány árnyalat elveszhetett a fordítás során. Ha bármilyen hibát vagy nem egyértelmű szövegrészt észlel, kérjük, ne habozzon kapcsolatba lépni velünk

Tartalom:

Munkacsoport 1	4
Charlotte Gruber, Ausztria	4
Heidi Kaspar, Berni Alkalmazott Tudományok Egyeteme, Svájc	6
Bojana Matejic, Belgrádi Egyetem, Szerbia	8
Isabelle Tournier Univ Paul Valéry Montpellier 3, Franciaország	10
Munkacsoport 2	13
Fifi Kvalsvik & Marianne Storm, Népegészségügyi Tanszék, Egészségtudományi Kar, Stavangeri Egyetem, Norvégia	13
Marion Scheider-Yilmaz, PACTE Laboratórium, Grenoble Alpes Egyetem, Franciaország	15
Charles Waldegrave, Giang Nguyen, Monica Mercury, Catherine Love, Chris Cunningham, The Family Centre Social Policy Research Unit, Lower Hutt, Wellington, Új-Zéland	17
Munkacsoport 3	21
Leen Broeckx, LiCalab, Belgium	21
Sonay Caner-Yıldırım, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Törökország	23
Sik-Lanyi Cecilia, Magyar Kutatóhálózat, Pannon Egyetem, Veszprém, Magyarország	25
Herrero MT, Reynaldos B, López-Arce N, Gonzalez-Cuello AM, Fernández-Villalba E, Clinical & Experimental Neuroscience (NiCE). Institute for Aging Research. Orvosi Kar. Murciai Egyetem. Murcia, Spanyolország	29
Krzysztof Klincewicz, Társadalmilag Felelős Innovációk Központja, Gazdálkodási Kar, Varsói Egyetem, Lengyelország	33
Arlind Reuter, PhD Lund Egyetem, Svédország	35
Alexander Bajwa Kucharski, M.A. Institute for Work and Technology, Németország	38
4. munkacsoport	41
Sandra Staudacher, PhD, MA, Institut für Pflegewissenschaft, Basel, Svájc	41
John Andersen, Emberek és Technológia Tanszék. Roskilde Egyetem, Dánia.	44

Munkacsoport

WG 1

Health, Care & Support

Az 1. munkacsoport a kutatásban és a gyakorlatban a közösségi és egyéb környezetben élő idősebb felnőttekkel kapcsolatos részvételi megközelítésekkel kapcsolatos tudástársítással foglalkozik, különös tekintettel a jólétre, a jóllétre és az általános életminőségre. A munkacsoport célja egy olyan inkluzív szemlélet előmozdítása, amely a részvételi megközelítésekben részt vevő emberek élő szakértelmét és erejét emeli ki, nem pedig az esetleges egészségi állapotukat és korlátaikat helyezi elsődlegesen a középpontba. Tereza Tereza Menšíková & Dianne Seddon vezetik ezt a csoportot, és szervezték a WG1 krakkói ülését.

Az ülésen a következő előadók tartottak előadást: Charlotte Gruber, Heidi Kaspar, Bojana Matejic és Isabelle Tournier.

Charlotte Gruber, Ausztria

Szociálisan kirekesztett idősök: Hangok és tapasztalatok. Személyes feljegyzések és eredmények társalkotóként

A társadalmilag kirekesztett idősök kutatási program: Voices and Experiences -SEVEN (Hangok és tapasztalatok) című kutatási program a társadalmi kirekesztettség által érintett idősebb felnőttek tapasztalatainak megismerése érdekében egy polgári tudományos megközelítést alkalmazott. A kormányok által bevezetett intézkedéseknek és az újonnan kidolgozott politikáknak és szolgáltatásoknak relevánsnak és hozzáférhetőnek kell maradniuk az idősebb felnőttek különböző igényeihez.

A SEVEN egy innovatív megközelítést alkalmazott a résztvevői hangok keretrendszerével, hogy a marginalizált lakosságot bevonja a több érdekelt fél részvételével zajló kutatási folyamatokba.

A SEVEN-nek három célja volt:

-A társadalmilag kirekesztett idősebb felnőttek tapasztalatainak, elvárásainak és szükségleteinek megragadása.

-Előszó és előmozdítja a társadalmilag kirekesztett idősebb felnőttek hangjának kifejezését, ezáltal erősítve őket és önérvényesítő képességüket.

-A társadalmilag kirekesztett idősebb felnőttektől származó tanulságok hasznosítása szakpolitikai és kutatási ajánlások kidolgozásához.

A projektben idősebb társalkotóként vettem részt, és az volt a szándékom, hogy a következő szempontokat hozzam be:

-a saját szemszögemből, mint egy kis vidéki faluban élő, de városi, akadémiai háttérrel rendelkező személy, akinek nincs sok kapcsolata a falusi lakossággal.

-közvetítőként egy barátomat használva, aki egy több mint 250 tagot számláló falusi idősek csoportjának elnöke, hogy betekintést nyerjünk a vidéki és családi környezetüket soha el nem hagyó idős emberek véleményébe és meglátásaiba.

A kutatási kérdéseim a következők voltak:

-Milyen kommunikációt kívánnak a vidéki Ausztriában élő idősek más emberekkel?

-Hol találkozhatnak?

-Mire van szükség a társadalmi életük javításához?

-Mi hiányzik?

-Mi a különbség a városi és a vidéki környezet között?

A kérdések megválaszolásához az interjúk készítése, a csoportos beszélgetés és az önéletrajz megírása volt a megközelítemem.

Az interjúkat a barátommal, mint közvetítővel közösen szerveztük meg, és a következő interjúkat készítettük:

-egy párral (a nőnek súlyos egészségügyi korlátozása van)

-egy majdnem vak nővel, aki még mindig egyedül él...

-egy nővel, aki nemrég költözött Bécsből a szülőhelyére, egy támogatott lakónegyedbe.

Barátommal együtt egy csoportos beszélgetést is szerveztünk hat 70 és 82 év közötti nővel - a férfiak sok kifogást találtak, hogy miért nem tudtak részt venni.

A csoportos megbeszélés főbb megállapításai:

-nagyfokú elégedettség a vidéki életmóddal (a Covid19 zárlatok hatására)

-a növekvő digitalizáció kirekeszti az időseket, ők a fiatal családtagoktól függenek.

-a rossz tömegközlekedés a családtagoktól is függővé tesz

-Boltok, bankok, vendéglők zárnak be a falvakban.

-a szervezett rendezvények jelentősége

-hogy legyen egy találkozási hely kötelező fogyasztás nélkül

-hogy egy olyan motivált és teljes mértékben elkötelezett elnök asszonyunk legyen, mint a barátom.

A barátnőmmel folytatott különböző beszélgetések során rájöttem, hogy milyen fontos a motiváló és csoportos rendezvényeket irányító szerepe - a fő panasza az volt, hogy az idősek nagyon szívesen részt vesznek bármiben, amit ő szervez, de nagyon kevesen vannak, akik maguk akarnak felelősséget vállalni a tevékenységeikért. Az időseket nagyon nehéz arra motiválni, hogy maguk is kezdeményezzenek, de nagyon értékelik a közös rendezvényekre tett ajánlatokat.

A SEVEN programban idősebb társalkotóként részt venni igazi személyes nyereség volt számomra:

-Az interjúk révén betekintést nyerhettem a falusi emberek gondolkodásába és hozzáállásába - hálásabbá tettek a lehetőségekért, amiket az életemben kaptam.

-Jobban megértettem az idősebb férfiak és nők eltérő hozzáállását a környezetemben.

-Egy önéletrajz írása arról, mit jelent számomra 70 évesnek lenni.

-Megtanultam értékelni a barátom munkáját, rájöttem, hogy mennyire fontos az ő önkéntes elkötelezettsége az idősek számára, hogy rendezvényeket szervezzen számukra.

-A társalkotók csoportjának részeként megtanultam, hogy mennyire fontosak a projektcsoport szakmai útmutatásai, és hogy mit jelentett mindannyiunk számára, hogy ennek a csoportnak a tagja lehettem - különösen azok számára, akik már intézményes ellátásban részesültek, személyes megbecsülést éreztek és megtisztelve érezték magukat, hogy hozzájárulásukat nagyra értékelték.

Idősebb társalkotóként csak ajánlani tudom az ilyen programokon való részvételt; gazdagítja a személyes tapasztalatokat, és több értelmet ad az életnek a nyugdíjazás után.

Heidi Kaspar, Berni Alkalmazott Tudományok Egyeteme, Svájc

A gondoskodó közösségekben rejlő lehetőségek feltárása idősebb felnőttek körében. Öt tanulság.

Ez a hozzájárulás öt tanulságot mutat be egy közösségi alapú részvételi kutatási projektből, amelynek célja az idősek otthoni egészségügyi ellátásának javítása volt.

Problémafelvetés: A svájci járóbeteg-ellátó szolgálatok gyakran nem tudnak elegendő hosszú távú otthoni ápolást biztosítani. A háztartásoknak az egészségbiztosítás ellenére magánúton

kell megszervezniük és kifizetniük az ápolási szolgáltatásokat. Ennek oka, hogy az ápolással ellentétben az ápolási munkát alig fedezik. Ezt a hiányt gyakran a nők hidalják át alulfizetett vagy nem fizetett munkával. A "CareComLabs" projekt azt vizsgálja, hogy a gondoskodó közösségek milyen mértékben járulhatnak hozzá az otthoni tartós ápolás javításához. A gondoskodó közösségek az ápolási munkát a társadalom középpontjába helyezik, és a szakemberek, a hatóságok és a civil társadalom közös feladatává teszik [1].

Kutatási terv: A helyi Spitex-szervezetekkel és a politikai közösség, a civil lakosság és a civil szervezetek más érdekelt feleivel közösen azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy gondoskodó közösségeket építsünk három helyszínen, Bern és Zürich régiójában, Svájcban. Ezek a közösségek a következő három lépést hajtják végre:

1. feltárják és dokumentálják a helyi támogatási igényeket és a meglévő szolgáltatásokat;
2. Kezdeményezéseket és tevékenységeket dolgoznak ki és hajtják végre;
3. értékelje és fejlessze őket.

Az egészségügy és a technológiafejlesztés innovatív megközelítéseit ötvözzük: Gondoskodó közösségek [2] és Living Labs [3]. Következésképpen részvételi megközelítésünkben a közösségalapú részvételi kutatás (CBPR) megközelítése [4] vezérel bennünket.

A projekt két eredményt hoz:

- a) a gondoskodó közösségekben rejlő lehetőségek kezdeti értékelése a hosszú távú otthoni ápolás fenntartható javítása érdekében, és
- b) betekintés a gondoskodó közösségek kezdeményezésének, fejlesztésének és létrehozásának folyamatába, mind elméleti, mind gyakorlati szempontból.

Ez utóbbira összpontosítva, anyaggyűjtemény formájában készítjük el az alapvető ismereteket, valamint az ebből és más projektekből származó megállapításokat és gyakorlati tanácsokat. Célunk, hogy más érdekelt feleket (közösségeket, egyéneket, egyesületeket) támogassunk a gondoskodó közösségek építésében. A projekt során az eredetileg tervezett három gondoskodó közösségből már öt lett, tehát van érdeklődés.

Ez a projektleírás német és francia nyelven is megjelent (Kaspar et al. 2021), kérjük, látogasson el az Primary and Hospital Care folyóiratba az említett hivatkozásokért.

Öt tanulság kerül bemutatásra a még kialakításra váró közösségekkel folytatott részvételi kutatásról:

- A szövetségesek megtalálása és a közösségek építése megköveteli, hogy a kutatók időt fektessenek be, jelen legyenek, ragaszkodjanak és türelmet tanúsítsanak. Meg kell mutatniuk, hogy komolyan gondolják ezt a projektet és az értelmes hozzájárulásukat.
- Ha komolyan gondolja a részvételt, a tervezett eljárás egészen másképp alakulhat. Az általunk kezdeményezett négy településen működő négy gondoskodó közösség fejlődése

tanúskodik a "helyi hatalomról". Ugyanazt a háromlépcsős eljárást alkalmaztuk, de a kezdeményezések az egyes fázisok ütemét, formáját és eredményét tekintve eltérően alakultak.

- Ha a projektterv és a finanszírozó lehetővé teszi, hogy eltérjen az eredetileg tervezett kutatási tervektől és fókuszoktól, ez a nyitottság nagyban hozzájárulhat a projektpartnerek felelősségvállalásának kialakulásához. Ugyanakkor magában hordozza annak kockázatát is, hogy a projektet elutasítják, és a helyi partnerek "magukénak érzik a projektet", és akadémikusok bevonása nélkül folytatják.

- A befogadás és az olyan emberek bevonása, akiket eddig alig vagy egyáltalán nem hallgattak meg, még sokkal több időt vesz igénybe. A 3,5 éves időtartam alatt csak alkalmanként sikerült, de nem szisztematikusan. Az is világossá vált, hogy a marginalizált emberek bevonása nem volt közösen osztott cél. A sokszínűség és a közössége a gondoskodó közösségek jellemzője; e paradox tulajdonságok közül az utóbbit könnyebb elérni.

- Az emberek azért csatlakoznak a részvételi kutatáshoz, mert van valami, ami felkeltette a figyelmüket, ami reményeket és elvárásokat vagy érdeklődést vált ki belőlük. Maga a kérdéses téma is működhet vonzerőként, vagy maga a kutatás. A tudomány határtárgyként működhet, amely egyesíti a különböző nézőpontokból érkező személyeket.

A projektről és tagjairól további információkat a honlapon talál: [Sorgendegemeinschaft.net](https://www.sorgendegemeinschaft.net)

Hivatkozás: Kaspar, Heidi, Katharina Pelzelmayer, Anita Schürch, Fabian Bumer, Tanja Ertl, Shkumbin Gashi, Claudia Müller, Timur Sereflioglu és Karin Von Holten. "Können sorgende Gemeinschaften die häusliche Langzeitversorgung verbessern?" *Elsődleges és kórházi ellátás: Allgemeine Innere Medizin* 21(6): 188–90. <https://doi.org/10.4414/phc-d.2021.10401>.

Bojana Matejic, Belgrádi Egyetem, Szerbia

Az időskori visszaélések feltárása: Szerbiában végzett részvételi kutatás tapasztalatai

Fő kutatási kérdés/célkitűzés: A világ népességének előregedése hozzájárult az idősekkel szembeni visszaélések számának aggasztó növekedéséhez. Különösen az idősebb nők esetében nagyobb az időskori bántalmazás kockázata, de ez a közegészségügyi probléma sok társadalomban gyakran figyelmen kívül hagyott és főként láthatatlan. A legfrissebb rendelkezésre álló adatok szerint Szerbiában a 65-74 éves idős nők 16%-a tapasztalt valamilyen formában erőszakot 65 éves kora után. E tanulmány célja az volt, hogy felmérje az idősekkel kapcsolatos társadalmi normákat és kulturális attitűdöket, feltárja a társadalomban tolerált, de erőszakot és visszaélést jelentő attitűdök és magatartásformák körét, feltárja az idős nők elleni nemi alapú erőszak jellemzőit és hatásait, valamint azt, hogy a különböző intézmények milyen mértékben reagálnak erre a problémára, és hogy a komplex társadalmi

rendszerek hogyan reagálnak az idősök igényeire. Az összefoglaló célja, hogy betekintést nyújtson az alkalmazott módszerbe, különösen a részvételi kutatási megközelítésbe.

Módszerek: Az "Idősebb nők szerepvállalásának erősítése: Az Európai Unió és az Osztrák Fejlesztési Ügynökség által támogatott "Az erőszak megelőzése a társadalmi normák megváltoztatásával Szerbiában (EmPreV)" című projekt minőségi és mennyiségi kutatási szakaszokból állt. A kutatás kvalitatív szakaszában a részvételi kutatási megközelítést alkalmazták. A Vöröskereszt hálózatának idősebb önkénteseit bevonva a kutatásba, első kézből származó tapasztalatokat és betekintést nyerhettek a közösségen belüli időskori bántalmazás problémáiba. A fókuszcsoport előtti tervezés, a résztvevők toborzása, a roma közösségekkel való kapcsolatfelvétel, a fókuszcsoportos beszélgetés strukturált útmutatójának és a vitaindító esettanulmánynak a megtervezése, valamint a beszélgetések és a fókuszcsoport utáni elemzés során vonták be őket. Kutatásunkban 157 válaszadó vett részt 17 fókuszcsoportban Szerbia négy régiójában, négy városban és két faluban. A fókuszcsoportokban három korcsoportba tartozó nők vettek részt.

Megállapítások: A részvételi megközelítés további minőséget adott a jól megtervezett kutatási keretnek. Tagadhatatlan a nem akadémiai partnerek segítségével a kutatásunk elvégzésének minden gyakorlati lépésében, a tervezési fázisoktól kezdve a résztvevők toborzásán át a fókuszcsoportos beszélgetések megszervezéséig. Az olyan érzékeny témákról, mint az idősök bántalmazása, vitát kezdeményezni kihívást jelenthet; ezért egy valós életből vett esettanulmány, amelyet az önkénteseinkkel való interakció során készítettünk elő, és a fókuszcsoport elején mutattunk be, megkönnyítette a résztvevőkkel való elköteleződést és a nyílt párbeszédet. Ez a megközelítés nyílt párbeszédre és empátiára ösztönzött, és átfogóbb perspektívát kínált az idősökkel szembeni visszaélések összetett kérdéséről. A valódi tapasztalatok megosztása hitelesebbé tette a kutatásunkat, biztosítva, hogy a vita tükrözze az idős felnőttek által tapasztalt valóságot. A valós életből vett történet megragadta a résztvevők figyelmét, elősegítve a minden érintett fél számára hasznosabb és interaktívabb fókuszcsoportos megbeszéléseket, betekintést nyújtva a kutatók számára a tanulmány témájába, és cselekvőképes és felhatalmazó információkat nyújtva a résztvevők számára.

Továbbá a kutatásban való részvétel révén nem akadémiai partnereink olyan ötletekkel és kezdeményezésekkel járultak hozzá a helyi közösségek támogatási mechanizmusainak létrehozásához, mint például az SOS telefonvonalak, valamint az idősök számára létrehozott klubok és napközi otthonok. Javasolták a társadalmilag felelős médiatartalmak és oktatási rendszerek felhasználását a pozitív családi értékek népszerűsítésére, a jószomszédi kapcsolatok előmozdítására, a generációk közötti szolidaritás tudatosítására és az idősökkel szembeni visszaélések problémájának kezelésére. Emellett önkénteseink az idősebb nők aktív részvételét ösztönözték a helyi közösségben az egyesületekben, szervezetekben, önkéntes munkában való részvételen és a részvétel egyéb formáin keresztül.

Következtetés: A jövőben az időskori bántalmazás kezelésére irányuló erőfeszítések során elengedhetetlen az idősebb nők felvilágosítása az erőszak különböző formáiról és kockázati

tényezőiről, pszichoszociális támogatás nyújtása, a szakemberek folyamatos képzése az idősebb nőkkel szembeni bántalmazás sajátosságairól, valamint az érintett helyi érdekelt felek közötti koordináció fokozása a rendszer válaszainak megerősítése érdekében. A bizonyítékokon alapuló szakpolitikák kulcsfontosságúak, és a közösségi önkéntesek mint nem akadémiai kutatási partnerek részvétele az a gyakorlat, amely támogathatja és korszerűsítheti ezeket a szándékokat.

Bibliográfia:

1. Todorovic N, Vraceutic M, Babovic M, Stepanov B, Matejic B, Djikanovic B. On No Man's Land - Az idősebb nők (65+) elleni nemi alapú erőszak a Szerb Köztársaságban. Belgrád, Szerbiai Vöröskereszt, 2021. Elérhető: redcross.org.rs/media/7139/na-nicijoj-zemlji-web-low-res.pdf
2. Todorovic N, Vraceutic M, Djikanovic B, Matejic B. Az időskori bántalmazás gyakorisága és formái Szerbiában. *Temida* 2020, 23 (2) 203-227.
3. Cailin Crockett, Bonnie Brandl & Firoza Chic Dabby. Túlélők a periférián: az idősebb nők elleni erőszak láthatatlansága. *Journal of Elder Abuse & Neglect* 2015. 27(4-5): 291-302.
4. WHO. Időskorúakkal szembeni visszaélések. Elérhető a következő címen: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abuse-of-older-people>
5. ENSZ Szociálpolitikai és Fejlesztési Osztály Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya. Elhanyagolás, bántalmazás és erőszak az idősebb nőkkel szemben. Elérhető a következő címen: <https://www.un.org/esa/socdev/documents/ageing/neglect-abuse-violence-older-women.pdf>
6. Urbaniak A, Wanka A. Participatory Approaches in Ageing Research-An Overview. In: Urbaniak A, Wanka A (szerk.). *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research* (Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research) (pp. 1-14). London, Routledge 2023.
7. Messelis E, Vanoutrive D. Idősekkel való visszaélés: a tudományos és a részvételi megközelítés fontossága. *International Journal of Integrated Care* 2023, 23(S1):143.
8. Chang ES, Dong X. (2017). A közösség és a közösségi alapú részvételi kutatás szerepe az időskori visszaélésekben. 10.1007/978-3-319-47504-2_26. In: Dong X. *Idősek bántalmazása: Research, Practice and Policy* 2017. 10.1007/978-3-319-47504-2.

Isabelle Tournier Univ Paul Valéry Montpellier 3, Franciaország

Közös alkotás a demenciával élő emberekkel: az IDoService projekt tapasztalatai a kihívásokról és elvárásokról

Az előadás célja a demenciával élő emberek részvételi kutatásának lehetséges akadályainak kezelése volt az európai finanszírozású IDoService projekt (2020-2022) tapasztalatainak megosztásával. Az IDoService projekt célja egy felhasználóbarát szolgáltatás kifejlesztése volt az enyhe és közepesen súlyos demenciával élő emberek számára, hogy megvalósíthassák önmagukat és hozzájárulhassanak a társadalomhoz. Az elképzelés az volt, hogy a szolgáltatás lehetővé teszi az emberek számára, hogy személyre szabott lehetőségeket tervezzenek, kapcsolódjanak hozzájuk és részt vegyenek bennük. Célja az volt, hogy csökkentse azt a megfigyelést, miszerint az enyhe és közepes fokú demenciával élő emberek arról számolnak be, hogy hiányoznak a számukra értelmes (például fizikai, szociális vagy kulturális) tevékenységekben való aktív részvétel lehetőségei, és ez kihat a jólétükre és a társadalmi részvételükre (Ziebuhr et al., 2023). A kutatócsoport olyan szolgáltatástervezési megközelítést követett, amely megfelel a holisztikus, társalkotó megközelítésnek a szolgáltatásnyújtás minőségének javítása érdekében (Stickdorn & Schneider, 2011). A projekt az együtttervezésre támaszkodott a releváns érdekelt felek (demenciával élő emberek, gondozó partnereik, valamint az Egyesült Királyságban, Nagy-Manchesterben működő, az életkorral kapcsolatos vagy tevékenységekkel foglalkozó szervezetek munkatársai) bevonása érdekében. A projektet három egymást követő lépésben szervezték meg a különböző érintettek, nevezetesen az enyhe demenciával élő emberek, a gondozási partnerek, a szolgáltatók munkatársai, a kutatók és a tervezők bevonásával. Az első lépésben (1. lépés) interjúk és fókuszcsoportok segítségével többet tudtunk meg a demenciával élők preferenciáiról, akadályairól és az értelmes tevékenységekben való részvételt elősegítő tényezőkről. A második lépés (3. lépés) társtervezési műhelyek voltak, amelyeken az érdekelt felekkel együtt dolgoztak az 1. lépésben felmerült igényekhez kapcsolódó lehetséges eszközök megtervezésén. A műhelymunkákból származó inputok alapján a kutatócsoport megtervezte az I Can Do Pathway eszköztárat, mint az IDoService projekt új szolgáltatását és eredményét. Az utolsó lépésben (3. lépés) finomították és tesztelték az együtttervezési prototípust, amely online ingyenesen elérhető a www.idoservice.org oldalon.

Ami a szakértők (azaz a demenciával élő emberek és gondozóik) bevonásának akadályait és elősegítő tényezőit illeti, a kutatás során szerzett tapasztalatok a Covid-19 világjárványhoz kapcsolódtak, amely csak néhány hónappal a projekt kezdete előtt kezdődött, és az eredetileg tervezett projekt némi kiigazításához vezetett. A fő kiigazítás a személyes interjúkról és fókuszcsoportokról nagyrészt az online lebonyolításra való áttérés. Eredetileg személyes fókuszcsoportokat és interjúkat terveztünk a demenciában szenvedő emberekkel, a gondozó partnerükkel és a személyzet érdekelt feleivel. Az országos zárlat és a személyes találkozók megtiltása miatt a projekt első 10 hónapjában az összes fókuszcsoportot online (Microsoft Teams) és az interjúk nagy részét is online tartottuk. Csak négy interjút készítettünk

személyesen, kizárólag demenciával élő emberekkel. Mivel úgy ítéltük meg, hogy a fókuszcsoportok online formája nem lenne megfelelő vagy kényelmes a demenciával élő emberek számára, úgy döntöttünk, hogy végül nem szervezünk fókuszcsoportokat velük. Az országos zárlat és a korlátozott szolgáltatási kínálat miatt a tapasztalati szakértők toborzása is meglehetősen nagy kihívást jelentett, ami arra készítetett bennünket, hogy csökkentjük a részvételi számokkal kapcsolatos elvárásainkat. Szerencsére sikerült elegendő számú demenciával élő embert toboroznunk egy helyi szolgáltató, az Age UK Salford támogatásával, amely érdeklődött a projekt lehetséges eredményei iránt, és tapasztalatot szerzett a részvételi kutatásban.

A Covid-19 kontextusból fakadó korlátozásokon túlmenően a kutatási anyagot más kiigazításokra is szükség volt ahhoz, hogy az hozzáférhető legyen a demenciával élő emberek számára, akiknek a kognitív képességek mellett további károsodásaik is lehetnek. Ez magában foglalta magát a kutatási tevékenységet, de az etikai formanyomtatványokat, a toborzási szórólapokat és az eredményeket is. Jelentős kihívást jelentett, hogy a dokumentumok kellően informatívak, de mégis könnyen érthetőek legyenek, különösen azok számára, akik korábban még nem vettek részt kutatási tevékenységekben. Az egyszerű angol és rövid mondatok használata mellett arra is törekedtünk, hogy elég nagy, sans-serif betűtípust használjunk, vonzó színekkel és a dokumentum különböző részei közötti megfelelő kontrasztokkal. Mivel a mobilitás problémát jelenthet az idősebb felnőttek számára, különösen a demenciával élők számára, akik gyakran már nem tudnak vezetni vagy tömegközlekedéssel közlekedni, felajánlottuk egy kutatási partner általi szállítást, vagy fedeztük a taxiköltségeket, hogy kényelmesen részt tudjanak venni a kutatás helyszínén. A résztvevőket arra is bátorítottuk, hogy hozzátartozójukkal együtt jöjjenek, ha ettől magabiztosabban és nyugodtabban éreznék magukat.

Ha lehetséges, a kutatási tevékenységeket olyan helyen ajánlott végezni, amelyet a szakértők tapasztalatból ismernek, hogy növeljék kényelmüket és bizalmukat. Például az IDoService közös tervezési műhelyeit a demenciában szenvedő emberekkel az Age UK Salfordon keresztül szervezték, és kéthavonta megrendezett demencia kávézóik során tartották, és a tanulmány résztvevői rendszeres résztvevői voltak a demencia kávézónak. Az ismerős szociális környezet támogató környezetet biztosított a közös tervezési tevékenységekben való részvételhez és a véleménynyilvánításhoz. A csoport már korábban is részt vett kutatási projektekben, és tisztában voltak a beleegyezési eljárással. Minden résztvevőt előzetesen tájékoztattak, hogy eldönthessék, részt kívánnak-e venni vagy sem. A tájékoztató és beleegyező nyilatkozatokat egy héttel előre megküldték, hogy elegendő idő álljon rendelkezésükre az átolvasásra, a beleegyezést pedig az adott napon (újra) megerősítették. A workshopot megelőzően ebédet tartottak, hogy a résztvevők és a facilitátorok informálisan megismerkedhessenek egymással a workshop megkezdése előtt. Végezetül, a csoportok, amelyekkel dolgoztunk, hangsúlyozták, hogy nagyon fontos a kommunikáció folyamatosságának biztosítása, valamint a társtervező résztvevők folyamatos tájékoztatása az eredményekről és a további fejleményekről, hogy érezzék, hogy értékelik a hozzájárulásukat. Összefoglalva, a kutatásban való részvétel

élvezetessé és értelmessé tétele a résztvevők számára jótékony hatással van az összegyűjtött adatok közvetlen minőségére, a résztvevők jóllétére és a jövőbeli részvételi hajlandóságra (Rodgers 2018; Zeilig et al. 2019).

Hivatkozások

Niedderer, K., Tournier, I., Orton, L., & Threlfall, S. (2023). I Can Do: Co-Designing a Service with and for People with Dementia to Engage with Volunteering. *Social Sciences*, 12, 364. <http://dx.doi.org/10.3390/socsci12060364>.

Rodgers, P (2018). Együtttervezés a demenciával élő emberekkel. *CoDesign*, 14, 188-202.

Stickdorn , M., & Schneider, J. (2011). *Ez a szolgáltatástervezési gondolkodás: alapok, eszközök, esetek*. Wiley

Tournier, I., Orton, L., Dening, T., Ahmed, A., Holthoff-Detto, V., & Niedderer, K. (2023). Az enyhe és közepes fokú demenciával élő emberek kívánságainak, igényeinek, lehetőségeinek és kihívásainak vizsgálata az értelmes tevékenységekhez való hozzáféréssel kapcsolatban. *International journal of environmental research and public health*, 20, 5358. <https://doi.org/10.3390/ijerph20075358>. <https://doi.org/10.3390/ijerph20075358>

Zeilig, H., Tischler, V., van der Byl Williams, M., West, J., & Strohmaier, S. (2019). Co-kreativitás, jóllét és cselekvőképesség: Egy demenciában szenvedő emberek számára létrehozott társalkotó művészeti csoport esettanulmány-elemzése. *Journal of Aging Studies*, 49, 16-24. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2019.03.002>. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2019.03.002>

Ziebuhr, B., Zanasi, M., Bueno Aguado, Y., Losada Durán, R., Dening, T., Tournier, I., Niedderer, K., et al. (2023). Jól élni a demenciával: Feeling Empowered through Interaction with Their Social Environment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(12), 6080. <http://dx.doi.org/10.3390/ijerph20126080>. <http://dx.doi.org/10.3390/ijerph20126080>

Munkacsoport 2

WG 2

Community and Place

A 2. munkacsoport elkötelezett olyan befogadó közösségek létrehozása mellett, ahol a különböző háttérű idősebb felnőttek megbecsültnak és támogatottnak érzik magukat. A 2. munkacsoport különösen az idősebb migránsok, menekültek, őslakosok, valamint a szolgáltatásokhoz és infrastruktúrához - például az egészségügyi ellátáshoz és a közlekedéshez - való hozzáférés akadályaival küzdő idősek bevonására összpontosít. A befogadás és a sokszínűség előmozdításával a WG2 hozzájárul egy olyan társadalom megteremtéséhez, ahol mindenki, függetlenül a háttérétől, érzi az összetartozás és a támogatás érzését.

Marion Scheider-Yilmaz és Charles Waldegrave vezetik ezt a csoportot, és megszervezték a WG2 krakkói ülését.

Az ülésen a következő előadók tartottak előadást: Anne Ramos és Ute Karl, Fifi Kvalsvik és Marianne Storm, Mário Rui André, Marion Scheider-Yilmaz és Charles Waldegrave.

Fifi Kvalsvik & Marianne Storm, Népegészségügyi Tanszék, Egészségtudományi Kar, Stavangeri Egyetem, Norvégia

A magánytól a befogadásig vezető utak felfedezése: Az otthon élő idősek depressziójának, magányosságának és gyengeségének vizsgálata

Háttér: A depresszió, a magányosság és a gyengeség megértése kritikus fontosságú a nagyobb társadalmi befogadást elősegítő és az idős felnőttek életminőségét javító támogató intézkedések meghatározásához. Ezek a tényezők befolyásolják az egyén azon képességét, hogy teljes mértékben részt vegyen a társadalomban. A depresszió és a magány gyakran vezet társadalmi visszavonuláshoz és elszigetelődéshez, míg a gyengeség korlátozhatja a fizikai képességeket és tovább csökkentheti a társadalmi szerepvállalást.

Célkitűzés: A cél az otthon élő idősek körében a törékenységi szint változásainak felmérése 5 hónap alatt, valamint a depresszió és a magányosság funkcionális változásainak vizsgálata a vizsgálat előtti alapállapot (t1) és a vizsgálat utáni időszak (t2) között, és ezek összefüggése a törékenységgel. A kiindulási szakaszban az egészségügyi szakemberek felméri a résztvevőket,

hogy meghatározzák a legmegfelelőbb támogatási formákat. Ez magában foglalhatja az idősök aktivitási központjaiban, a csoportos testmozgásórákon, a sétaklubokban, a kötőklubokban és a társas étkezéseken való részvételt.

Kutatási kérdések:

- Vannak-e azonosítható változások a depresszióban, amelyek t1 és t2 között megfigyelhetők, és hogyan kapcsolódnak ezek a változások a törékenységhez?

- Vannak-e azonosítható változások a magányosságban, amelyek t1 és t2 között megfigyelhetők, és hogyan kapcsolódnak ezek a változások a törékenységhez?

Módszerek: A ClinicalTrials.gov-on (NCT05837728) regisztrált pre-post vizsgálatban szakmaközi csoportok vesznek részt, amelyekben regisztrált ápolók, fizioterapeuták és foglalkozásterapeuták végzik az egészségügyi szükségletek felmérését. Ezeket az értékeléseket kezdetben a kiinduláskor, majd öt hónap elteltével ismét elvégezték. A minta 40 otthon élő, 75 éves vagy idősebb idős felnőttből áll, akik Norvégiában önkormányzati egészségügyi és ápolási szolgáltatásokat igényeltek. Az adatelemzés leíró statisztikákból, egyszerű tesztekéből, valamint ábrák és korrelációs együtthatók bemutatásából áll.

Az előzetes eredmények áttekintése:

Depresszió és gyengeség:

- Alapállapot (t1): 13 depressziós résztvevőt azonosítottunk, 5 nagyon depressziós és 8 depressziós résztvevőt.

- Öt hónappal később (t2): ezek közül 13, javult (7), változatlan (5), romlott (1), és új esetek (6).

- A depresszióban javuló depresszióval élők gyengeségi szintje: javult (2), romlott (3) és változatlan (2). A fennmaradó résztvevőknél a törékenységi szintek a vizsgálati időszak alatt stabilak maradtak.

Magány és gyengeség:

- Alaphelyzet (t1): 2 résztvevőt nagyon magányosnak, 6 résztvevőt pedig határesetnek minősítettek. Megjegyzés: a "határesetben magányos" a "magányos" és a "nem magányos" közötti határértékre utal.

- Öt hónappal később (t2): a magányosság szintje mind a 8 résztvevőnél javult, de volt 1 új eset.

- A résztvevők gyengeségének szintje: romlott (3), változatlan (5) és javult (1).

Kulcsfontosságú felismerések:

- Depresszió és magány: mindkét területen jelentős javulás tapasztalható, ami rávilágít a befogadó közösségi alapú szociális tevékenységek és támogató szolgáltatások előnyeire.
- Gyengeség: A törékenységi szintek vegyes eredménye a mentális egészség és a fizikai jólét közötti összetett kölcsönhatásra utal.
- A depresszió és a magány új eseteinek megjelenése rávilágít az átfogó, folyamatos támogatás folyamatos szükségességére.

Elmélkedés: A kutatásunk betekintést nyújtott abba, hogy az idős felnőttek milyen kihívásokkal szembesülnek a közösségükkel való kapcsolattartás során. Ezek a kihívások rávilágítanak azokra a tényezőkre, amelyek akadályozzák az idősebb felnőttek kapcsolatteremtési képességét, és hangsúlyozzák a további kutatások és célzott megoldások szükségességét. Támogatjuk a személyre szabott gondozási tervek megvalósítását, amelyek alkalmazkodóképesek és kifejezetten az egyéni igényekre szabottak, biztosítva, hogy minden idős felnőtt teljes mértékben részesülhessen a társadalmi beilleszkedésük javítását célzó kezdeményezésekből. Bár a társadalmi tevékenységek szervezése önmagában is értékes, az átfogó egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása ugyanilyen fontos. Ezek az erőfeszítések együttesen hozzájárulnak egy befogadóbb és támogatóbb környezet kialakításához idősebb közösségi tagjaink számára.

Marion Scheider-Yilmaz, PACTE Laboratórium, Grenoble Alpes Egyetem, Franciaország

Az idősebb felnőttek társadalmi befogadása áttekintve. Design citoyen: részvételi kutatási projekt idősebb felnőttekkel

Háttér: Franciaországban és máshol is számos, az idősebb felnőtteket bevonó részvételi megközelítést és kutatási projektet dolgoznak ki. Miközben az idősebb felnőttek bevonása a közvetlenül őket érintő kutatásokba és projektekbe közös céllá vált, gyakran nem fordítanak kellő figyelmet a különböző csoportok és profilok bevonására. Következésképpen a részvételi megközelítések általában nagyon homogén csoportokat vonnak be, és ezzel fenntartják mások (pl. idősebb migránsok, idősebb nők, fogyatékkal élő idősebb felnőttek) láthatatlanságát.

Célkitűzés: A kutatási projekt célja egy olyan részvételi módszer kidolgozása, amely az idősebb felnőttek különböző profiljait bevonja a helyi döntéshozatali folyamatokba. A módszer prototípusát kezdetben egy kísérleti helyszínen (T1) teszteljük, majd a módszert további nyolc további helyszínen teszteljük Franciaországban egy kutatói csoporttal (T2). A módszert végül a részt vevő kutatók egy közös értékelési keretrendszer segítségével értékelik, és egy eszköztárba foglalják.

Kutatási kérdések:

- Eltérnek-e a részvételi folyamat eredményei a bevont idős csoportjai szerint?
- Az idősebb felnőttek leginkább kirekesztett csoportjait célzó módszer kialakítása nagyobb befogadáshoz vezet-e a részvételi kutatásban és végső soron a döntéshozatali folyamatban?

Módszerek: A kutatási projekt egy olyan részvételi módszer kidolgozását és tesztelését foglalja magában, amelynek során a résztvevők konkrét megoldásokat terveznek és mutatnak be a kulcsfontosságú helyi szereplőknek és döntéshozóknak. Két csoportot hoznak létre: az egyiket a társadalmi és polgári tevékenységekben nagymértékben részt vevő idős felnőttekből, a másikat pedig olyan idős felnőttekből, akik általában kevésbé vagy egyáltalán nem vesznek részt ilyen tevékenységekben. A megközelítés egy sor inkluzív eszközt használ, amelyek segítségével a csoportok helyi diagnózist végeznek, és megoldásokat dolgoznak ki az azonosított problémákra. A módszert aztán egy eszköztárban részletezték, és különböző kutatócsoportok Franciaország-szerte megismételték.

Az előzetes eredmények áttekintése:

- A változatos részvétel változatos eredményekhez vezet: A részvételi módszer előzetes tesztelése azt jelzi, hogy a részvételi folyamat eredményei jelentősen eltérnek a bevont idős felnőtt csoportok sokféleségétől függően. A különböző háttérű és a társadalmi és polgári tevékenységekben való részvétel szintjével rendelkező csoportok eltérő nézőpontokat és megoldásokat nyújtanak, ami rávilágít a részvételi kutatásban a befogadás fontosságára.
- Fokozott befogadás célzott módszerekkel: Az idős felnőttek leginkább kirekesztett csoportjainak - például az idős migránsok, az idős nők és a fogyatékkal élő idős felnőttek - bevonására tervezett módszer nagyobb fokú befogadást mutat mind a kutatási folyamatban, mind a döntéshozatali eredményekben. Ez a célzott megközelítés hatékonyan bevonja a marginalizált hangokat a helyi döntéshozatali folyamatokba.
- Az inkluzív eszközök és tippek hatékony használata: A részvételi módszerben alkalmazott inkluzív eszközök hatékonyan bizonyultak abban, hogy az idősebb felnőttek helyi diagnosztikát végezzenek és konkrét megoldásokat dolgozzanak ki. Ezek az eszközök megkönnyítik az elköteleződést, és biztosítják, hogy minden résztvevő, függetlenül korábbi polgári szerepvállalásának szintjétől, érdemben hozzájárulhasson a projekthez.
- A módszer skálázhatósága és megismételhetősége: A részvételi módszer sikeres megisméltelése Franciaország több helyszínén azt sugallja, hogy a módszer skálázható és különböző körülményekhez igazítható. A kutatás során kifejlesztett közös értékelési keretrendszer és eszköztár olyan szabványosított megközelítést biztosít, amelyet a különböző kutatócsoportok is használhatnak, biztosítva a helyi eredmények következetes keresztelemzését.

Elmélkedés: A kutatási projekt eredményei aláhúzzák a sokféleség és a befogadás kritikus fontosságát az idősebb felnőtteket érintő részvételi megközelítésekben. Azáltal, hogy aktívan

törekszik az idősebb felnőttek különböző profiljainak bevonására, különösen azokéra, akik gyakran a perifériára szorulnak, a projekt nemcsak a döntéshozatali folyamatot gazdagítja sokféle perspektívával, hanem biztosítja, hogy a jellemzően meghallgatásra nem méltatottak hangja is felerősödjön. Az inkluzív eszközök és módszerek sikere a különböző háttérű és állampolgári részvételű résztvevők bevonásában rávilágít arra, hogy ezek a megközelítések adaptálhatók és különböző kontextusokban is alkalmazhatók.

Bibliográfia:

Vial, S., (2017), Le design, Presses Universitaires de France, <https://doi.org/10.3917/puf.vial.2017.01>.

Viriot Durandal, JP., Moulaert, T., Scheider-Yilmaz, M., (szerk.), (2024), Ageing in communities and territories, Retraite et Société, Special English issue n°1, CNAV, <https://doi.org/10.3917/rs1.hs1.0010>.

Scheider-Yilmaz, M., Viriot Durandal, J-P., Fougeyrollas, P., (eds.), (2023), Citoyenneté et droits humains : réflexions croisées entre le handicap et le vieillissement [Citizenship and Human Rights: Cross Perspectives on Disability and Ageing], Aequitas - Journal of human development, disability, and social change, n°29, 140 p.

<https://www.erudit.org/fr/revues/aequitas/2023-v29-n2-aequitas08962/>

Scheider-Yilmaz, M., (2022), Citoyenneté engagée et autonomie : le cas de la participation des personnes handicapées et des personnes âgées dans les Conseils Départementaux de la Citoyenneté et de l'Autonomie [Aktív polgárság és autonómia: a fogyatékkal élők és az idősek részvétele a Conseils Départementaux de la Citoyenneté et de l'Autonomie-ban], doktori disszertáció, University of Lorraine, 392 <https://www.theses.fr/2022LORR0223>.

Charles Waldegrave, Giang Nguyen, Monica Mercury, Catherine Love, Chris Cunningham, The Family Centre Social Policy Research Unit, Lower Hutt, Wellington, Új-Zéland

Részvételi megközelítések az őslakos közösségekkel a szakpolitikai válaszok javítása érdekében

Célkitűzés

A kutatás célja, hogy a kaumātua (Új-Zélandon őshonos māori idősök) jólétéről és részvételéről közösen létrehozott minőségi és mennyiségi információkat szolgáltasson a kulturálisan megfelelő politikaformáláshoz, a környezeti tervezéshez és a kulturálisan érzékeny szolgáltatásokhoz. Az előadás konkrét célja az volt, hogy felvázolja a kutatásnak azt

a részét, amelyet a hiteles kaumātua társadalmi-gazdasági mérőszámok (és skálák) kifejlesztése érdekében végeztek olyan közös alkotó összejövetelek révén, amelyek célja a nyugati feltételezések elfogultságának leküzdése volt, és amelyek középpontjában a māori értékek és a jólét fogalma állt. Ez egy nagyobb tanulmány része, amelynek címe: Tai Kaumātuatanga Older Māori Wellbeing and Participation: Jelen és jövő fókuszban, és az új-zélandi Ageing Well National Science Challenge finanszírozza.

A kulturális alapú szociális mérőszámok kifejlesztésének célja az volt, hogy a jelenlegi, a politikai döntéshozatalhoz és a szolgáltatások fejlesztéséhez bizonyítékként használt mutatóskálák nyugatiak, és a nem tükrözik a māori értékek kulcsfontosságú aspektusait. Míg például a magányosság, a diszkrimináció és a társadalmi kapcsolatok egyes aspektusai univerzálisak, más aspektusok kulturálisan specifikusak. Az idősebb māori értékelik a spiritualitást, a kollektív gondolkodás- és cselekvésmódokat, valamint a genealógiai kapcsolatokat, mint elsődleges létformákat, amelyek ellentétben állnak a nyugati világiasságra, individualizmusra és nukleáris családi struktúrákra helyezett hangsúlyokkal. A nyugati skálák természetesen tükrözik azokat a kultúrákat, amelyekből kialakultak, így például a politikai döntéshozatal számára készített bizonyítékok a nyugati társadalmaknak megfelelőek, de nem ragadják meg az egyedi māori sajátosságokat, például a magányosság, a jólét vagy akár a diszkrimináció aspektusait. Ha a bizonyítékokat nem rögzítik, a politikai döntéshozók és a szolgáltatásokat fejlesztők gyakran egyszerűen az előttük álló bizonyítékokra összpontosítanak, és az egyedi kulturális szempontokat figyelmen kívül hagyják. Ez magyarázatot adhat arra, hogy a nem nyugati csoportok, különösen az őslakosok esetében az eredmények gyakran kevésbé sikeresek, mint a többségi nyugati csoportok esetében.

Módszertan

Az idősebb māoriakkal közösen kialakított kvalitatív módszertant alkalmaztak az idősebb māoriak jólétét jelző skála megalkotásához, amely tükrözi világnézetüket és tapasztalataikat. Ez az egyik a hat kifejlesztés alatt álló mutató közül. A többi skála a magányra, a társadalmi kapcsolatokra, a diszkriminációra, a bántalmazásra és a szomszédság jólétére összpontosít.

Az idősebb māoriakkal való együttalkotási hui (találkozók) Aotearoa (Új-Zéland māori szava) egész területén zajlottak, az idősebb māoriak nyolc különböző csoportjával. Ezeket olyan māori kutatók vezették, akik a kutatócsoport tagjai voltak. A hui-k részvételi jellegűek voltak, és māori módon zajlottak, kifejezve értékeiket és a dolgok intézésének módját. Minden csoportban részt vettek: Karakia és mihi (áldás és üdvözlő beszéd); Waiata tautoko (támogató dal); Mihimihi Whakawhanaungatanga (bemutatkozás arról, hogy kik vagytok); Manaakitanga (vendégszeretet); Hui Kōrero - (nyílt párbeszéd elősegítése és ösztönzése); Wānanga Kōrero - (Ötletek és mātauranga (tudás) összegyűjtése - hozzájárulással rögzítve); Poroporoaki (Záró gondolatok, elmélkedés és köszönet); Koha (ajándék az idejükért); Waiata és karakia ano (ének és áldás).

A hui Kaupapa, vagyis a hui középpontjában a jólét és az életminőség állt. A résztvevőket arra kérték, hogy osszák meg a boldogságról és a biztonságról, ami az életminőséget vagy a jólétet

biztosítja számukra. Arra kérték őket, hogy osszák meg azokat a legfontosabb dolgokat, amelyek idősebb māoriként boldoggá teszik őket. Mitől érzik magukat és a többi velük egykorú vagy idősebb māorit biztonságban és jólétben? Mi csökkenti a boldogságukat? Mik azok a dolgok, amelyek miatt bizonytalannak és kényelmetlenül érzik magukat? Mi adja nekik és más idősebb māori barátoknak és rokonoknak a kiteljesedés érzését? A válaszokat (engedéllyel) rögzítettük és tematizáltuk. Az elsődleges témákat kérdésekké alakították, hogy létrehozzák az idősebb māoriak jóllétének kezdeti skáláját.

A közösen létrehozott Older Māori Wellbeing Scale-t, valamint a fent említett más, hasonlóan kialakított társadalmi skálákat ezután egy kérdőívbe helyezték, amelyet egy 2000 főből álló, több mint 50 éves vagy annál idősebb māori országos véletlenszerű mintán adtak ki. Az eredmények elemzése során a skálákat statisztikai megbízhatóság és érvényesség szempontjából is tesztelni tudtuk. Így a közösen létrehozott kutatás egy részvételi részét kvantitatív módszerekkel tesztelni lehetett arra vonatkozóan, hogy alkalmas-e arra, hogy indikátorként, ebben az esetben jóléti skálaként használják.

Találatok

A közösen összeállított válaszokat tematizálták, és a jóllét-skála számára 12 olyan kérdést dolgoztak ki, amelyek a legtöbbször ismétlődő témákat tükrözték. Ezek voltak a tanulmány kvalitatív megállapításai. Az elemzés során felmerült tizenkét kérdés közül például három példa a következő volt:

- Jó kapcsolatban vagyok a Te Ao Māori-val (a māori világgal).

Erősen egyetért/egyetért/nem ért egyet/nem ért egyet/nem ért egyet

- Élvezem a wairua (spirituális) kapcsolatot az életemben.

Erősen egyetért/egyetért/nem ért egyet/nem ért egyet/nem ért egyet

- Úgy érzem, hogy megbecsülnek, és képes vagyok hozzájárulni a whānau-omhoz (tágabb családom) és a közösségemhez.

Gyakran/néha/nem gyakran/soha

A közösen létrehozott Older Māori Wellbeing Scale 12 kérdését ezután egy több mint 2000 idős māori országos véletlenszerű mintán végzett felmérés során tesztelték a megbízhatóság és érvényesség szempontjából. Az eredmények a belső konzisztencia és megbízhatóság vizsgálatokkor magas, a Cronbach-alfa értéket használva jóval a küszöbérték fölött, 0,843-as értéket mutattak a 12 kérdésre vonatkozóan. A megerősítő faktorelemzés eredményei szintén erősek voltak. A lavaan R csomag használatával. Két kérdés kivételével valamennyi kérdés faktorterhelési pontszáma jóval 0,4 fölött volt, hét kérdésé 0,5 fölött, háromé pedig jóval 0,7 fölött, ami a skálák érvényességét bizonyítja.

Jelentősége: A kutatás jelentősége abban áll, hogy olyan innovatív módszertant fejlesztett ki, amely azon emberek tudására támaszkodik, akik számára a skálákat létrehozták, hogy olyan

eszközöket dolgozzanak ki, amelyek bizonyítékként használhatók a politikai döntéshozatalban és a saját népük számára nyújtott szolgáltatások nyújtásában. Azáltal, hogy ezekkel a közösségekkel közösen kidolgozott társadalmi indikátor mérőszámokat dolgoznak ki, amelyek magukban foglalják az életminőséggel kapcsolatos ismereteiket és tapasztalataikat, élesebb bizonyítékokat lehet szolgáltatni a befogadó politikaalkotás és a szolgáltatásnyújtás számára. A szabványos nemzetközi skála a magányosság egyetemes aspektusait ragadja meg, de a fontos kulturálisan specifikus aspektusokat nem.

Bibliográfia:

Cogburn, C. (2019). Kultúra, faj és egészség: Implications for racial inequities and population health. *The Millbank Quarterly*, 97(3), 736-761.

Hitti, A., Mulvey, K., & Melanie, K. (2011). Társadalmi kirekesztés és kultúra: A csoportnormák, a csoportidentitás és a méltányosság szerepe. *Anales de Psicología*, 27(3), 587-599. "Előítéletesség" című különszám: Sociodevelopmental perspectives"

Love, C. (2006) "Maori perspektívák a kollaborációs gyarmatosításról a kortárs aotearoa/új-zélandi gyermek- és családjóléti politikákban és gyakorlatokban" in Cameron, G. & Freymond, N. (szerk.) "Towards Positive Systems of Child and Family Welfare: International Comparisons of Child Protection, Family Service and Community Caring Systems". Toronto: University of Toronto Press (237-268. o.).

Pihama, L. (2001). *Tihei mauri ora Honoring our voices: Mana wahine mint kaupapa Māori elméleti keret*. Kiadatlan PhD. Auckland, NZ: The University of Auckland.

Raleigh, V., & Holmes, J. (2021). Az etnikai kisebbségi csoportokhoz tartozó emberek egészsége Angliában. The King's Fund. <https://www.kingsfund.org.uk/publications/health-people-ethnic-minoritygroups-england>

Smith, L. (1999). *Dekolonizációs módszertanok: A kutatás és az őslakos népek*. New York és Dunedin: Zed Books & Otago University Press.

Waldegrave, C., Cunningham, C., Love, C., Nguyen, G. és Mercury. M. (2023) Co-creating culturally nuanced social measures with Indigenous elders. In A. Urbaniak és A. Wanka (szerk.) *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research*. DOI: 10.4324/9781003254829.

Waldegrave, C. és Mercury. M. (2023) Co-creating research: Társutatók párhuzamos beszélgetései. In A. Urbaniak és A. Wanka (szerk.) *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research*. DOI: 10.4324/9781003254829.

Wang, Y., Chen, X., Chen, W., Zhang, Z., Zhou, Y., & Jia, Z. (2020). Etnicitás és egészségügyi egyenlőtlenségek: Empirikus vizsgálat a 2010-es kínai társadalmi változások felmérése (CSSC) alapján Nyugat-Kínában. *BMC Public Health*, 20(637), 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08579-8>. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08579-8>.

Munkacsoport 3

WG 3

Technology and
Innovation

Kucharski.

A 3. munkacsoport (WG3) az idősebb felnőtteket célozza meg, akik a mai digitális világban úgy érezhetik, hogy lemaradtak. Ide tartoznak azok, akiknek nehézséget okozhat a számítógépek, okostelefonok vagy az internet használata, valamint azok, akik nem rendelkeznek a technológia hatékony használatához szükséges eszközökkel vagy szoftverekkel. A WG3 azon dolgozik, hogy hozzájáruljon annak biztosításához, hogy a digitális átalakulás az idősebb felnőtteket is bevonja. Arlind Reuter & Peter Enste Alexander Kucharski-val együtt vezetik ezt a csoportot, és szervezték a WG 3 krakkói ülését. Az ülésen a következő előadók tartottak előadást: Leen Broeckx, Sonay Caner-Yıldırım, Cecilia Sik-Lanyi, María-Trinidad Herrero, Krzysztof Klincewicz, Arlind Reuter és Alexander

Leen Broeckx, LiCalab, Belgium

LiCalab (Living and Care Lab) - fenntartható felhasználói részvétel az élő laboratóriumi megközelítésen keresztül

Fő kutatási kérdés / célkitűzés

A PAARnet nyitókonferenciáján a LiCalab bemutatta az ápolási technológiával és innovációval kapcsolatos kutatásban való részvétel élő laboratóriumi megközelítését.

A LiCalab fő célja, hogy a szervezetek és vállalatok számára támogatást nyújtson az ápolási innovációk fejlesztéséhez a végfelhasználók (polgárok, ápoló szakemberek és más érdekeltek) bevonásával, a fejlesztés kezdetétől a piaci bevezetésig.

Módszerek

Az élő laboratóriumok olyan nyílt innovációs rendszerekként határozhatók meg, amelyekben az érdekelt felek hozzájárulnak a megoldások feltárásához, közös létrehozásához, értékeléséhez és kiterjesztéséhez, hogy valós körülmények között fenntartható hatást érjenek el (European Network of Living Labs (ENoLL), 2023).

A LiCalab a belgiumi Thomas More Alkalmazott Tudományok Egyetemének kutatócsoportja. A LiCalab egy fenntartható helyi innovációs ökoszisztéma építője, a LiCalab nagy felhasználói közösséget alakított ki.

Egy felhasználói közösség, más néven "felhasználói panel" létrehozása és fenntartása számos előnnyel jár a fejlesztők, a kutatók és maguk a polgárok számára.

Találatok

A felhasználói panel valamivel több mint 60%-a a 60 éves vagy annál idősebb korosztályból kerül ki.

Az idősebb felnőttek bevonása az innovációs folyamat kezdetétől fogva mindenkinek előnyös. A kutatók számára ez a részvételi megközelítés nagyon értékes betekintést nyújt a használat kontextusába. A végfelhasználó (az idős ember vagy beteg) pedig lehetőséget kap arra, hogy mindennapi életének szakértőjeként hozzájáruljon a tervezési folyamathoz. A végső cél a végfelhasználó igényeihez és elvárásaihoz igazított innovatív termék megtervezése.

Az élő laboratóriumban végzett felhasználói kutatás hidat képez a vállalatok, az ellátó szervezetek és az idősek között. Még mindig van egy rés, és az érdekeltek nem mindig vannak egy oldalon.

Az idősebb felnőtteket végigkísérve az ápolási innováció útján, új dolgokat tanulnak a különböző segédeszközökről és eszközökről. Nagy figyelmet fordítanak a digitális integrációra. Mindenkinek a fedélzeten kell lennie, és egy bizonyos digitális alkalmazás valós életben történő tesztelését, lépésről lépésre történő tervezést, személyes coachingot és helpdesket biztosít a panel menedzsere.

A LiCalab fenntarthatóságához két fontos tényező járul hozzá. Ez pedig a kutatási és innovációs tevékenységek magas színvonala, másodsor pedig az érdekelt felek bevonásának stratégiája. Ezeket a lépéseket részletesebben a LiCalab által az ACSELL projekt számára kidolgozott, a fenntartható élő laboratórium létrehozására vonatkozó ütemtervben (ACSELL, 2023) ismertetjük.

A LiCalab minden nap aktívan toboroz egyes felhasználókat konkrét projektekhez, és ezt hosszú távú közösségépítő tevékenységekkel kombinálja, ahol a felhasználói panel találkozhat és szocializálódhat.

Az egyéni adatok gyűjtésekor fontos, hogy biztonságos teret teremtsünk, mind a személyes interakciók, mind az online adatbázis-kezelés során. A panelkezelők a felhasználói közösség adatainak kapuőrei. A résztvevők személyes adatainak gondos kezelése a bizalmi kapcsolat kiépítésének kulcsa. A paneltagok valóban tájékozott és független döntéseket hozhatnak, ha átláthatóan és könnyen érthető szavakkal tájékoztatják őket.

A közösség tagjai szívesen járnak a kutatási tevékenységekre, és olyan dolgokat mondanak, mint például: "Ez valami pozitív dolog az életemben. Jó érzéseim vannak ezzel kapcsolatban."

és "Amikor eljövök a LiCalab tevékenységekre, mindig otthon érzem magam.". A LiCalab felhasználói közösség egyértelműen magas intrinzikális és altruista motivációt mutat. A résztvevők elismerő levelet és egy kis ösztönzőt, például könyvutalványt is kapnak idejük és erőfeszítéseik elismeréseként.

A LiCalab az emberközpontú tervezés bajnoka az orvosi ellátás, a rehabilitáció, a gondozási technológia, a támogatott életvitel, az aktív és egészséges öregedés és a mentális egészség területén. A LiCalab új termékeket és szolgáltatásokat tár fel és validál részvételi megközelítéseken, például közös alkotóüléseken és valós életben történő kísérleti teszteléseken keresztül. Mindezt magas színvonalú protokollokkal. És mindig a felhasználó központi szerepével.

Bibliográfia

- ACSELL (2023). Fenntartható életmóddal foglalkozó laboratórium létrehozása. <https://projects2014-2020.interregeurope.eu/acsell/library/>
- Az Élő Laborok Európai Hálózata (ENoLL) (2023. szeptember 5.). Rólunk. <https://enoll.org/about-us/>.

Sonay Caner-Yıldırım, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Törökország

Az idősebb felnőtt katasztrófatúlélő és támogató szolgáltató megerősítése: A törökországi technológiai mentorálás esettanulmánya

Fő kutatási kérdés / célkitűzés:

Ez az egyetlen esettanulmány egy egyéves technológiai mentorálási kezdeményezés hatását vizsgálja egy 66 éves mentálhigiénés szakemberre, aki nemcsak túlélte a 2023. február 6-i pusztító törökországi földrengéseket, hanem önkéntesként támogatást is nyújtott egy katasztrófa utáni pszichoszociális programban. A kutatás részvételi és generációk közötti megközelítést alkalmaz, hogy megvizsgálja az egyénre szabott technológiai mentorálás hatékonyságát az idősebb felnőttek digitális befogadásának előmozdításában ilyen rendkívüli körülmények között. A résztvevő egyedülálló kettős szerepe túlélőként és mentálhigiénés szakemberként is hozzájárul a vizsgálat további összetettségéhez. Azáltal, hogy a kutatás erre a sajátos kontextusra összpontosít, célja, hogy kiegészítse az idősebb felnőttek digitális kompetenciájával kapcsolatos bővülő ismeretanyagot. Ezenkívül elkülönül a korábbi tanulmányoktól, amelyek a generációk közötti tanulás és a részvételi kutatási módszerek digitális kompetenciára gyakorolt hatását vizsgálták ebben a korcsoportban (pl. Cheng et al., 2021; Lee & Kim, 2018).

Módszerek

A kutatás egyetlen esettanulmány módszertanát alkalmazza, félig strukturált interjúk és standardizált kérdőívek segítségével gyűjti az adatokat a résztvevők tapasztalatairól és eredményeiről. A 66 éves mentálhigiénés szakember 12 hónap alatt személyre szabott technológiai képzésben részesült egy 37 éves oktatástechnológiai szakértőtől. A tanulmány a félig strukturált interjúból származó kvalitatív adatokat, valamint a digitális kompetencia skála (Gümüş & Kukul, 2023) és egy adaptált várakozás-érték-költség (EVC) skála (Kosovich et al., 2015) kvantitatív adatait gyűjtötte és elemezte.

A részvételi kutatási megközelítés biztosította, hogy a résztvevő aktívan részt vegyen a kutatási folyamatban, így egyedi tapasztalatai és perspektívái kerültek a vizsgálat középpontjába. Ez a megközelítés összhangban van az idősebb felnőttek bevonására vonatkozó ajánlásokkal a digitális írástudással kapcsolatos kezdeményezések tervezésébe és végrehajtásába (Buffel, 2018; Xie et al., 2020). A résztvevő meglátásai és ajánlásai, mint például az idősebb felnőttek kognitív képességeinek figyelembevétele a képzési programok kidolgozásakor, aláhúzzák annak fontosságát, hogy tapasztalati tudásukat beépítsük a hatékony beavatkozások létrehozásába.

A tanulmány generációk közötti komponense, amelyben egy 37 éves mentor személyre szabott technológiai képzést nyújt a 66 éves résztvevőnek, különösen fontos az idősebb felnőttek digitális befogadásának előmozdításával összefüggésben. Kutatások kimutatták, hogy a generációk közötti tanulás javíthatja az idősebb felnőttek digitális kompetenciáját és fokozhatja a technológiához való hozzáállásukat (Cheng et al., 2021; Lee & Kim, 2018). A mentor és a mentee közötti együttműködési kapcsolat ápolásával a tanulmány magáévá teszi a generációk közötti tanulás elveit, és elősegíti a generációk közötti kölcsönös megértést és tudásmegosztást.

A részvételi kutatás és a generációk közötti tanulás integrálása alapvető fontosságú ebben a tanulmányban, mivel biztosítja, hogy a technológiai mentorálási beavatkozás az idősebb felnőtt résztvevők sajátos igényeihez, preferenciáihoz és meggyőződéséhez igazodjon. Ez a megközelítés nemcsak a beavatkozás hatékonyságát javítja, hanem a digitális tanulási út során a résztvevők számára a felhatalmazás és a felelősségvállalás érzését is elősegíti. A katasztrófa utáni egyedi kontextus még inkább kiemeli e megközelítések jelentőségét, mivel lehetővé teszi a résztvevők számára, hogy olyan digitális kompetenciákat fejlesszenek, amelyek közvetlenül alkalmazhatók a katasztrófa által érintettek pszichoszociális támogatásában betöltött szerepükben.

Találatok

A technológiai mentorprogram pozitív hatással volt a résztvevők digitális kompetenciájára, a digitális kompetencia skála által értékelt hat dimenzióból ötben javulást tapasztaltak. A legjelentősebb előrelépés a biztonság és az adatismeret terén volt megfigyelhető, ezt követte a kommunikáció és az együttműködés. A résztvevő megnövekedett digitális kompetenciája pozitívan befolyásolta általános jólétét, lehetővé téve számára, hogy a katasztrófa utáni helyzetben jobban támogasson másokat. A digitális önhatékonysággal és az EVC-skálával

kapcsolatos vegyes eredmények azonban hangsúlyozzák az egyéni attitűdök és motivációk kezelésének szükségességét a technológia bevezetése során.

A tanulmány hangsúlyozza a technológiai mentorálási kezdeményezések testre szabásának fontosságát, hogy azok megfeleljenek az idősebb felnőttek egyedi igényeinek, preferenciáinak és meggyőződésének. Az ebben a tanulmányban alkalmazott részvételi és generációk közötti megközelítés ígéretes modellt jelent az idősebb felnőttek digitális integrációjának előmozdítására, különösen rendkívüli körülmények között. Az eredmények hozzájárulnak az idősebb felnőttek digitális írástudásával, valamint a részvételi és generációk közötti megközelítések hatékonyságával kapcsolatos, egyre bővülő kutatási anyaghoz a digitális befogadás előmozdítása terén.

A tanulmány korlátai közé tartozik, hogy egyetlen résztvevőre és a katasztrófa utáni speciális kontextusra összpontosít, ami korlátozhatja az eredmények általánosíthatóságát. Mindazonáltal a vizsgálat mélyreható, longitudinális jellege értékes betekintést nyújt a technológiai mentorálásnak az idősebb felnőttek digitális kompetenciájára és jólétre gyakorolt hosszú távú hatásaiba.

A gyakorlatra vonatkozó következtetések magukban foglalják a technológiai mentorprogramok tervezésének szükségességét, amelyek figyelembe veszik az idősebb felnőttek kognitív képességeit, tanulási preferenciáit és a szituációs tényezőket. Ha az idősebb felnőtteket aktív résztvevőként vonjuk be a kezdeményezések tervezésébe és végrehajtásába, biztosíthatjuk, hogy egyedi igényeiket és szempontjaikat figyelembe vegyük. Az eredmények továbbá kiemelik a digitális technológiákban rejlő lehetőségeket az idősebb felnőttek jólétének és ellenálló képességének előmozdításában rendkívüli körülmények között, például katasztrófa utáni helyzetekben.

Hivatkozások

Buffel, T. (2018). Idősebb magkutatók az életkorbarát közösségek feltárása: Egy "bennfentes" nézőpont a társ kutatás előnyeiről és kihívásairól. *The Gerontologist*, 59(3), 538-548. <https://doi.org/10.1093/geront/gnx216>. <https://doi.org/10.1093/geront/gnx216>

Cheng, H., Lyu, K., Li, J., & Shiu, H. (2021). A digitális szakadék áthidalása a vidéki idősök számára a generációk közötti családi tanulással: egy osztálytermi eset egy vidéki általános iskolában Kínában. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(1), 371. <https://doi.org/10.3390/ijerph19010371>. <https://doi.org/10.3390/ijerph19010371>.

Gümüş, M. M., & Kukul, V. (2023). Digitális kompetencia skála kidolgozása tanárok számára: érvényességi és megbízhatósági vizsgálat. *Oktatás és információs technológiák*, 28(3), 2747-2765.

Kosovich, J. J., Hulleman, C. S., Barron, K. E., & Getty, S. (2015). A tanulói motiváció gyakorlati mérése: Az elvárás-érték-költség skála érvényességi bizonyítékának megállapítása középiskolában. *The Journal of Early Adolescence*, 35(5-6), 790-816.

Lee, O., & Kim, D. (2018). Az idősebb felnőttek digitális szakadékának áthidalása a generációk közötti mentorálás révén. *Research on Social Work Practice*, 29, 786 - 795. <https://doi.org/10.1177/1049731518810798>. <https://doi.org/10.1177/1049731518810798>

Xie, B., Charness, N., Fingerma, K., Kaye, J., Kim, M. T., & Khurshid, A. (2020). Amikor a digitalizálás szükségszerűséggé válik: Az idősebb felnőttek információs, szolgáltatási és társadalmi befogadási igényeinek biztosítása a COVID-19 során. *Journal of Aging & Social Policy*, 32(4-5), 460-470. <https://doi.org/10.1080/08959420.2020.1771237>. <https://doi.org/10.1080/08959420.2020.1771237>.

A 3D Virtuális és Digitális Valóságok Kutatási Laboratórium kutatásainak bemutatása

Sik-Lanyi Cecilia, Magyar Kutatóhálózat, Pannon Egyetem, Veszprém, Magyarország

3D Virtuális és Digitális Valóságok Kutatási Laboratórium

A laboratórium a 3D virtuális és digitális környezetek informatikai fejlődését vizsgálja, és a fejlesztésükhöz szükséges mérnöki és tudományos tevékenységeket végzi. A laboratórium a virtuális térben megjelenő új emberi és mesterséges intelligencia által támogatott kognitív képességeket kutatja. A laboratórium képes olyan 3D virtuális világok, e-learning és speciális felhasználói környezetek fejlesztésére, amelyekben a felhasználók hatékonysága lényegesen nagyobb, mint a hagyományos, megszokott ablakos digitális felületeken. A laboratórium emellett egészségügyi alkalmazásokat is ajánl, például a rehabilitációs folyamatok támogatására.

A laboratórium elődje a "Virtuális környezetek és színtudomány", majd a "Virtuális környezetek és alkalmazott multimédia" kutatólaboratórium volt. A laboratórium a korábbi laboratórium hagyományait, tudományos kultúráját és kutatási területeit megtartva folytatja munkáját. A kutatólaboratórium a képi információk megfelelő feldolgozásával és alkalmazásával is foglalkozik vizuális-fiziológiai és vizuális-pszichológiai szempontból. Ennek érdekében kutatások folynak a vizuális információk virtuális környezetben történő optimális megjelenítéséről.

A kutatólaboratórium tagjai

Prof. Sik-Lanyi Cecília, D.Sc., egyetemi tanár

Prof. Baranyi Péter, D.Sc., egyetemi tanár

Dr. habil Mihálykóné Dr. Orbán Éva, Ph.D., egyetemi docens

Dr. Guzsvinecz Tibor, Ph.D., egyetemi docens

Szabó Patrícia, PhD hallgató

Jinat Ara, PhD hallgató

Hanan Mohamed Namrouti, PhD hallgató

Mochammad Hannats Hanafi Ichsan, PhD hallgató

Nemzetközi partnerek

Prof. David Brown, Nottingham Trent Egyetem, Számítástechnikai és Informatikai Kutatóközpont, Interaktív Rendszerek Kutatócsoport, Nottingham, Egyesült Királyság

Prof. Geraldine Leader, Ír Nemzeti Egyetem, Galway Ír Autizmus és Idegfejlődési Kutatási Központ, Galway, Írország

Prof. Ilona Heldal, Nyugat-Norvégiai Alkalmazott Tudományok Egyeteme, Bergen, Norvégia

Dr. hab. Nils Haneklaus, Donau-Universität Krems, Krems, Ausztria

Dr. Cserjési Renáta, egyetemi docens, ELTE, E-MIND Kutató Laboratórium, Budapest, Magyarország

Dr. Zeynep Şahin Timar, Karadeniz Teknik Universitesi Kanuni Kampusu, Trabzon, Törökország

Dr. Mostafa Abdallah Abbas Atwa Elgendy, Benha Egyetem, Kairo, Egyiptom

Módszerek

Amikor új szoftvereket fejlesztünk, például komoly játékokat a rehabilitációhoz vagy készségfejlesztéshez, mindig részvételi tervezést alkalmazunk. A részvételi tervezés a szoftverfejlesztésben olyan megközelítés, amely aktívan bevonja az összes érintettet a tervezési folyamatba, hogy a végeredmény megfeleljen az igényeknek és használható legyen. Vagyis mindig megkérdezzük a leendő felhasználóinkat és pl. a gondozókat, terapeutákat, speciális tanárokat stb. az igényeikről. Ezenkívül a fejlesztési folyamat során a termék megjelenéséig rengeteg tesztre kerül sor. Felhasználói teszteléseket végzünk a használhatósági problémák azonosítása és a fejlesztési javaslatok összegyűjtése érdekében. Az együttműködés és a közös döntéshozatal alkalmazásával, a különböző résztvevők tudására, készségeire és nézőpontjaira támaszkodva hatékonyabb és felhasználóbarátabb szoftvermegoldásokat hozunk létre. Így az eredmény egy könnyebben használható szoftver, amely megfelel a felhasználók valós igényeinek és preferenciáinak, ráadásul javíthatjuk az általános felhasználói élményt.

A laboratóriumról:

A laboratórium az elmúlt 20 évben 9 nemzetközi, az EU által támogatott konzorciumban vett részt, 8 kétoldalú projektet vezetett, és 5 COST-akcióban vett részt. A laboratórium számos nemzetközi konferenciát is szervezett.

Kiválasztott nemzetközi projektek

- Design for All kutatás: "Design for All for eInclusion" A projekt keretében új anyagok készültek a támogató technológiákkal és az akadálymentes tervezéssel és kiadványokkal kapcsolatban.
- Egy nemzetközileg elfogadott 60 kreditpontos oktatási anyag kidolgozása az "akadálymentes webdesignról".
- Támogató programok tervezése a tanulási nehézségekkel és mentális fogyatékkal élő fiatalok számára a munka és az egyéni életvitel támogatására.
 - o "Game On Extra Time" projekt: UK/08/LLP-LdV/TOI/163_181
 - o "Intelligens komoly játékok a szociális és kognitív kompetenciáért" projekt: 2015-TR01-KA201-022247
 - o TD COST Action TD1309 - "Játék a fogyatékkal élő gyermekek számára".
- Virtuális valóság alapú játékok tervezése a stroke-betegek rehabilitációjához
 - o "Telemedicinális rendszer, amely lehetővé teszi a stroke-betegek számára, hogy visszavájanak", Információs és kommunikációs technológiák együttműködési projekt: 288692 (EU FP7-ICT-2011-7).
- Segítő technológiák kifejlesztése és alkalmazása
 - o CA19104 COST-akció, A társadalmi befogadás előmozdítása a technológia és a társadalmi szerepvállalás révén
 - o CA19142 COST-cselekvés, Vezető platform az európai polgárok, iparágak, felsőoktatási intézmények és politikai döntéshozók számára a média hozzáférhetőségért (LEAD_ME).
 - o CA22167 COST-akció, Részvételi megközelítések az idősebb felnőttekkel (PAAR-net)
- Egy tárgyalási szimulációs játék fejlesztése az oktatás segítésére
 - o "Game On! Lehetőségek a komoly játékok fejlesztésére a gyermekek egészségének, környezeti nevelésének és nyelvtanulásának területén" projekt (Magyar-osztrák kétoldalú tudományos és kutatási 2021-1.2.4-TÉT-2021-00007).

Találatok

Több évtizedes fejlesztői tapasztalataink alapján néhány kiemelt megállapítás olyan dolgok, amelyekre egy fejlesztő nem is gondolna, amíg nem találkozik vele. A játékfejlesztők nem csak azért jó informatikusok, mert jól tudnak programozni, hanem azért is, mert egy szoftver/játék tervezésekor figyelembe tudják venni az emberi képességeket. Az informatikus mérnökök is akkor válnak igazán jó játékfejlesztőkké, ha tapasztalatot szereznek a különböző igényű felhasználók számára történő tervezésben. A komplexitást tovább növeli, ha a leendő

felhasználó esetleges fogyatékoságára is külön figyelmet kell fordítani. Amit a fent említett projektek szoftverfejlesztési folyamata során megtanultunk, ügyeljünk arra, hogy

- Ökológiai érvényesség,
- Kulturális különbségek,
- A betegek és a terapeuták elképzelései és szükségletei, valamint a fejlesztő elképzelései közötti különbségek,
- Koncentráljon a felhasználói igényekre!

De a legfontosabb a "Nihil de nobis, sine nobis" (latin szlogen), "Semmi rólunk nélkülünk"!

Bibliográfia:

Ara, J.; Sik-Lanyi, C.; Kelemen, A. Accessibility engineering in web evaluation process: a systematic literature review. Egyetemes hozzáférés az információs társadalomban. 2023, <https://doi.org/10.1007/s10209-023-00967-2>

Szabó, P., Ara, J., Halmosi, B., Sik-Lanyi, C. Technologies Designed to Assist Individuas with with Cognitive Impairments. Sustainability 2023, 15(18), 13490; <https://doi.org/10.3390/su151813490>.

Guzsvinecz, T., Orbán-Mihálykó, É., Perge, E., Sik-Lanyi, C. The effect of Engineering Education, on Spatial Ability, inVirtual Environments. Acta Polytechnica Hungarica, 2023, 20(5):11-30. http://acta.uni-obuda.hu/Guzsvinecz_OrbanMihalyko_Perge_SikLanyi_134.pdf.
http://acta.uni-obuda.hu/Guzsvinecz_OrbanMihalyko_Perge_SikLanyi_134.pdf

Guzsvinecz, T.; Orbán-Mihálykó, É.; Sik-Lanyi, C.; Perge, E. A térbeli képességteszt kitöltési idejének vizsgálata a virtuális valóságban asztali kijelző és a Gear VR segítségével. Virtuális valóság. 2022; 26, pp. 601-614. DOI WoS Scopus

Guzsvinecz, T.; Sik-Lanyi, C.; Orban-Mihalyko, E.; Perge, E. A megjelenítési paraméterek és a megjelenítő eszközök hatása a térbeli képesség tesztválaszokra virtuális valóság környezetben. Alkalmazott tudományok, 2020,10(2), 526; <https://doi.org/10.3390/app10020526>.

Sik-Lanyi, C.; Orbán-Mihálykó, É. Európai egészségügyi vonatkozású weboldalak akadálymentesítésének vizsgálata. Arabian Journal for Science and Engineering, 2019, 44(11):9171-9190 <https://doi.org/10.1007/s13369-019-04017-z>

Sik-Lanyi, C.; Szucs, V.; Hirschler, R. Színes árnyékok - miért lehet őket fényképezni, Color Res Appl. 2019; 44(6): 859-874, online megjelent: 2019. augusztus 9. <https://doi.org/10.1002/col.22420>.

Herrero MT, Reynaldos B, López-Arce N, Gonzalez-Cuello AM, Fernández-Villalba E, Clinical & Experimental Neuroscience (NiCE). Institute for Aging Research. Orvosi Kar. Murciai Egyetem. Murcia, Spanyolország

Az idősebb felnőttek életminőségének javítása a részvételi megközelítésre, a problémák korai felismerésére és nyomon követésére összpontosítva

Összefoglaló:

Ez a cikk egy új megközelítést javasol az idősök életének javítására a Juno+ nevű robotplatform bevezetésével. Azt állítja, hogy a hagyományos módszerek gyakran figyelmen kívül hagyják az idősebb felnőttek életének pozitív aspektusait, és a PAAR (Participatory and Appreciative Action and Reflection) koncepción alapuló, elismerőbb megközelítést javasol, elemezve az életkorral kapcsolatos különböző problémákat, amelyekkel egy robotplatformnak foglalkoznia kell, beleértve a magányt, az érzelmi problémákat, a kommunikációs nehézségeket, a halláskárosodást és a kognitív károsodást. A robotplatformunkat egy idősök otthonában teszteljük, ez magában foglal egy nagyobb léptékű vizsgálatot a platform hatékonyságának értékelésére és annak biztosítására, hogy figyelembe vegye a felhasználók különböző igényeit a mindennapi élet problémáinak korai felismerése és nyomon követése érdekében.

Az idősök életminőségének javítása

Alapvető fontosságú a reflektív gyakorlat demokratizálásának mérlegelése a részvételi és elismerő cselekvés és reflexió (PAAR) figyelembevételével (1). E koncepció célja, hogy feltárja a annak lehetőségeit, hogy lehetővé tegye a munkagyakorlatok és az emberek életének fejlesztését és javítását, mind egyedi, mind közösségi kontextusban. A PAAR alkalmazásához négy stratégiai "fordulat" szükséges: a megbecsülő, a felhatalmazó, az etikai és a részvételi dimenzió.

Ezután kötelező figyelembe venni mind az egyének saját egészségi állapotukról alkotott képét, mind a különböző beavatkozási és kezelési folyamatokat. Ebből a célból a beavatkozásainkba PROM-okat és PREM-eket is bevonunk, de korábban konkrét interjúkat is készítettünk, hogy megismerjük az egyes személyek preferenciáit és igényeit. A PROM-ok olyan értékelő eszközök, amelyek a beteg egészségi állapotával és életminőségével, jóllétével, tüneteivel, képességeivel vagy autonómia szintjével kapcsolatos megítélését mérik. Másrészt a PREM-ek a kapott ellátással kapcsolatos információkat gyűjtik, a beteg szemszögéből az ellátás emberi mivoltára összpontosítva, mint például az empátia, a méltóság, a tisztelet, a megértés vagy a személyre szabott ellátás.

Az évek múlásával az idősebb felnőttek életminősége megváltozik különböző tényezők és körülmények miatt, beleértve a magányt, az érzelmi problémákat, a kommunikációt, a hallásvesztést, a kognitív hanyatlást vagy az esések fokozott kockázatát. Emiatt robotplatformunk enyhíthetné, korai felismerhetné és nyomon követhetné mindezeket a szempontokat.

Magány

Az emberek általában sokkal tovább élnek, mint néhány évtizeddel ezelőtt, és ez a várható élettartam a nőknél magasabb, mint a férfiaknál. Az egyedülléttől való félelem az egyik legelterjedtebb természetes érzelm az emberekben. A magány összetett probléma, amely több ágazatot átfogó választ igényel, és elengedhetetlen a tudatosság növelése és a leküzdésére irányuló intézkedések végrehajtása. A következmények súlyosak lehetnek, többek között depresszió, szorongás, kognitív hanyatlás, az immunrendszer gyengülése és a krónikus betegségek fokozott kockázata (2).

Érzelmi gondok

Az idősebb felnőttek számos érzelmi problémával szembesülnek, amelyek jelentősen befolyásolhatják jólétüket. Ezek közé tartozik a depresszió, a szorongás, az elszigeteltség és a társadalmi kapcsolatok hiánya, a stressz és a szeretteink elvesztését követő gyász. Ezek a problémák kezelhetők, és megfelelő diagnózissal és kezeléssel a legtöbb idősebb felnőtt képes javítani a hangulatán és ezáltal az életminőségén. Az érzelmi problémák előfordulását az idősebb felnőtteknél különböző tényezők befolyásolják, mint például az életkor, a nem, az egészségi állapot, a társadalmi elszigeteltség mértéke vagy a személyes előzmények.

Kommunikáció

Az idősebb felnőttek nehezebben kommunikálnak más emberekkel és természetesen az orvosokkal is. A hallás-, látás-, mozgás- és memóriaproblémák megjelenése megnehezíti a legmegfelelőbb módon történő kommunikációt. Bár az idős emberrel való beszélgetés lassabb folyamat lehet, türelmesnek kell lennünk, és éreztetnünk kell vele, hogy elkísérik. A telemedicinát és az elektronikus eszközöket használó új technológiák a bevándorlók számára egyre több technológiai problémát jelentenek. Ugyanakkor t ha megfelelően adaptálják, jó eszköz lehet az idősek kommunikációra való tanítására, és robotikus platformokat lehetne kifejleszteni a problémák korai felismerésére, hogy a időben beavatkozhasson.

Hallási problémák (Tinnitus)

A fülzúgás krónikus hallászavar, amely az életkor előrehaladtával egyre gyorsabban növekszik (3). A fülzúgás olyan hang észleléseként definiálható, amely nem a testen kívüli forrásból származik. Érzékelhető sípoló, sziszegő, csengő és más típusú hangokként (4). A személyre szabott hangterápia a tinnitusról való figyelemelterelésre szolgálhat, a tinnitus által keltett hang elfedésével a relaxáció érzését biztosítva (5-6).

Kezdeti kognitív károsodás

A kezdeti kognitív károsodást az érzelmek és a prozódia károsodása jellemzi (7). A jelenleg rendelkezésre álló technológiák lehetővé teszik a nem invazív elemzések elvégzését. Ezek a technológiák lehetővé teszik a személy érzelmi állapotának elemzését az arc kifejezésen és a hangon keresztül (8-10). A jellemzők kinyerésével tehát olyan modellt képezhetünk ki, amely lehetővé teszi számunkra, hogy felismerjük egy személy érzelmi állapotát, akár az arc kifejezésén, akár a hangján keresztül.

Robotizált platformok

A Juno robot egy olyan segédrobot prototípusa, amely segít az idősebb felnőttek esésmegelőzésében, és lehetővé teszi számukra, hogy kognitív stimulációs gyakorlatokat végezzenek, ezáltal javítva fizikai és érzelmi egészségüket. Juno könnyen integrálható a saját otthon vagy az idősek otthonában található bútorokba. Távvezérelhető vagy egy helyre küldhető, és a célhelyzet elérése után interakcióba lép a felhasználóval. Emellett olyan eszközt is terveznek, amely segít az egészségügyi szakembereknek telematikusan felmérni az esések kockázatát. Ez az eszköz egy felhőalkalmazáshoz csatlakozik majd, amely lehetővé teszi a szakemberek számára, hogy távolról javítsák diagnosztikai kapacitásukat, így a felügyelt felhasználó-betegek száma a nyújtott ellátás csökkentése nélkül növelhető.

Falls

Az idősebb felnőttek sérülésének és halálának egyik vezető oka az elesés. Az évek múlásával nő az esések kockázata; ez a kockázat a nőknél nagyobb, mint a férfiaknál. A különböző krónikus betegségek, mint például a csontritkulás, az ízületi gyulladás vagy az egyensúlyi problémák, a depresszió, a szorongás, a demencia vagy bizonyos nyugtató vagy nyugtató gyógyszerek használata olyan tényezők, amelyek növelik az esések kockázatát. A koncepció bizonyításának fejlesztése során egy képzési adathalmazt hoznak létre egy olyan modell képzése céljából, amely képes megjósolni az idősebb felnőttek elesésének kockázatát. A modellt egészségügyi szakemberek és terapeuták fogják értékelni, hogy javítsák előrejelző képességét, és beépítik a forgalomba hozandó termékbe.

A 2024-re vonatkozó koncepció bizonyításának célja, hogy az eszközt különböző intézményekben helyezték el, hogy reprezentatív számú felhasználó férhessen hozzá az eszközhöz, figyelembe véve az interszekcionalitás szempontjait is. Az olyan eszközök, mint az Emotiv vagy a Mindtooth által gyűjtött neurometriai adatok is integrálódnak a kognitív stimulációs feladatok végrehajtása során, lehetővé téve, hogy megismerjük a személy érzelmi szintjét, mentális terhelését, fáradtságát vagy figyelmét a gyakorlatok végrehajtása során. A jövőben ideális lenne egy teljesen személyre szabott platform, amely az arcfelismerés, a prozódia, a halláskárosodás és az esésveszély integrálásával képes a kognitív károsodás korai jeleinek felismerésére, lehetővé téve a családtagok, rokonok, orvosok és egészségügyi dolgozók riasztását.

Hivatkozások

1. Ghaye T, Melander-Wikman A, Kisare M, Chambers P, Bergmark U, Kostenius C, et al.

- Participatory and appreciative action and reflection (PAAR) - democratizing reflective practices. *Reflective Pract.* 1 de noviembre de 2008;9(4):361-97.
2. Ong AD, Uchino BN, Wethington E. Loneliness and Health in Older Adults: A Mini-Review and Synthesis. *Gerontology.* 2016;62(4):443-9.
 3. Jafari Z, Kolb BE, Mohajerani MH. Az életkorral összefüggő halláscsökkenés és fülzúgás, a demencia kockázata és a halláserősítés eredményei. *Ageing Res Rev.* diciembre de 2019;56:100963.
 4. Han BI, Lee HW, Kim TY, Lim JS, Shin KS. Tinnitus: Jellemzők, okok, mechanizmusok és kezelések. *J Clin Neurol.* 1 de marzo de 2009;5(1):11-9.
 5. Wang J, Ding J, Song J, Hu L, Cong N, Han Z. A Tinnitus Sound Matching Degree hatásának prospektív vizsgálata a személyre szabott hangterápia hatékonyságára krónikus fülzúgásban szenvedő betegeknél. *ORL.* 3 de septiembre de 2021;84(3):229-37.
 6. Mahboubi H, Haidar YM, Kiumehr S, Ziai K, Djalilian HR. Testreszabott versus nem testreszabott hangterápia a fülzúgás kezelésére: A Randomized Crossover Clinical Trial. *Ann Otol Rhinol Laryngol.* octubre de 2017;126(10):681-7.
 7. Ang J, Dhillon R, Krupski A, Shriberg E, Stolcke A. A bosszúság és a frusztráció prozódia alapú automatikus felismerése ember-számítógép párbeszédben. En 2002 [citado 14 de mayo de 2024]. p. 2037-40. Disponible en: https://www.isca-archive.org/icslp_2002/ang02_icslp.html
 8. Akçay MB, Oğuz K. Beszédes érzelmfelismerés: Érzelmi modellek, adatbázisok, jellemzők, előfeldolgozási módszerek, támogató modalitások és osztályozók. *Speech Commun.* 1 de enero de 2020;116:56-76.
 9. Bianco S, Celona L, Ciocca G, Marelli D, Napoletano P, Yu S, et al. A Smart Mirror for Emotion Monitoring in Home Environments. *Sensors.* 9 de noviembre de 2021;21(22):7453.
 10. El Ayadi M, Kamel MS, Karray F. Survey on speech emotion recognition: Jellemzők, osztályozási sémák és adatbázisok. *Pattern Recognit.* 1 de marzo de 2011;44(3):572-87.

Krzysztof Klincewicz, Társadalmilag Felelős Innovációk Központja, Gazdálkodási Kar, Varsói Egyetem, Lengyelország

Az idősebb felnőttek részvétele a termék közös létrehozásában - az igények feltárása és a konatív felhatalmazás

Fő kutatási kérdés:

A tanulmány célja, hogy jobban megértsük, hogyan váltja ki a részvételi kutatás tapasztalata a résztvevők - idősebb felnőttek - mindennapi életében a változásokat. Ez inspiráló kutatási útvonalnak tűnik a kutatók számára, különösen az innovációk és technológiák összefüggésében. Bár számos bizonyíték van arra vonatkozóan, hogy az emberek miért

csatlakoznak a részvételi kutatásokhoz és miért folytatják azokat (lásd pl. irodalmi áttekintés: Klincewicz et al., 2024b), még mindig jobban meg kell értenünk, hogy a különböző részvételi megközelítések hogyan változtatják meg a résztvevő egyének, köztük az idősebb felnőttek életét.

A tanulmány egyedülálló kutatási környezetből profitál: EIT Food RIS Consumer Engagement Labs, amely az Európai Innovációs és Technológiai Intézet által a Horizont 2020 és a Horizont Európa programok alapján finanszírozott és a Varsói Egyetem által koordinált projekt. A projekt a fogyasztói társalkotáson keresztül valósít meg részvételi megközelítéseket: párbeszédet hoz létre a fogyasztók és a termelők között, lehetővé téve számukra, hogy közösen tervezzenek új, korábban ismeretlen, a fogyasztók igényeit kielégítő termékeket. A 2019-2023-as időszakban a projektet 19 országban valósították meg 106 fogyasztói csoport és 55 vállalat részvételével, amelynek eredményeként 30 közösen létrehozott termék érhető el a piacon. A 2019-2021-es projektfázisokban minden résztvevő fogyasztó idősebb felnőtt volt, így a projekt lehetőséget kínált arra, hogy gazdag ismereteket gyűjtsünk az idősebb fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos igényeiről, de az e csoportot bevonó részvételi megközelítések lehetőségeiről és korlátairól is (lásd még az idősebb felnőttekkel való közös alkotásról szóló vitát a következő dokumentumban: Klincewicz et al., 2024a).

A Consumer Engagement Labs fontos szerepet szánt az idősebb felnőtteknek, mint a mindennapi termékek, köztük az élelmiszerek és a csomagolások társtervezőinek. A résztvevők "átlagos fogyasztók" voltak, szakértői tudás vagy háttérképzés nélkül, akik felszabadították kreatív potenciáljukat az igényeiknek megfelelő, a jelenleg elérhető lehetőségeknél jobb és a gyártó vállalatok számára vonzó innovatív termékek társtervezésére. A projekt a Varsói Egyetem által kifejlesztett egyedi módszertanon alapul, amelyet minden egyes új kreatív folyamat és minden egyes fogyasztói csoport esetében megismételtek. A társalkotási folyamatokat élő laboratóriumok formájában szervezik meg, visszatérő találkozókra, a résztvevők igényeinek feltárására irányuló fokozatos folyamatokon keresztül, és a kreatív feladatok felé haladva, amelyek új termékjavaslatok megfogalmazásával zárulnak, amelyeket aztán a vállalatok elemeznek, kereskedelmi vonzerejüket vizsgálják, és a fogyasztói piacra fejlesztik.

Az idősebb felnőttek részvétele segített feltárni rejtett igényeiket. A módszertan fontos szempontja a kivetítés alkalmazása: az idősebb felnőttek könnyen közölhették a meglévő termékekkel kapcsolatos aggodalmaikat, aggályaikat, amelyek időnként kínosak lehetnek (pl. az emésztési panaszokkal vagy rágási nehézségekkel kapcsolatos aggodalmak), miközben nem valós személyek, hanem egy személyiség (egy kiválasztott társadalmi csoportot reprezentáló, idealizált fogyasztó) helyzetéről beszéltek. A módszertan több olyan technikát is tartalmaz, amelyek a külső környezetben történő interakciókat ösztönzik, többek között: a saját háztartásban/konyhában tárolt termékek elemzése a vásárlások és felhasználások gyakoriságával, élelmiszerüzletek felkeresése az adott termék kategória aktuális kínálatának kétszeres ellenőrzése céljából, valamint intenzív beszélgetések a társalkotókkal és barátokkal.

A részvételi tanulmányok esetében a részvételt követő tapasztalatokat és a személyes életre gyakorolt tágabb értelemben vett következményeket nem vizsgálták széles körben, elsősorban a kutatási terv korlátai miatt: a résztvevőkhöz egy adott időszak után vissza kell térni, hogy megfigyeléseket vagy önbevalláson alapuló változásokat gyűjtsenek. Az élő laboratóriumok formájában megvalósuló közös alkotás rendkívül releváns kontextusnak tűnik az életet megváltoztató következmények nyomán követésére, mivel a részvétel intenzív, több napra kiterjedő, kézzelfogható, újszerű eredményekkel jár.

Módszerek:

A tanulmány 14 európai országban 14 európai országban a 2019-2020-as időszakban 14 európai országban végrehajtott részvételi folyamatok alapján elemezte a 14 fogyasztói csapat részvételével zajló 14 Labs-folyamat résztvevőinek tapasztalatait. 2021-ben a 2-12 hónappal korábban szervezett Labs folyamatokban részt vett idősebb felnőtteket fókuszcsoporthoz interjúba hívták meg. Ezt kiegészítették a Labs 42 facilitátorával készített egyéni interjúk, valamint 12 egyéni interjú az idősebb felnőttek-Labs résztvevőivel, amelyek célja ezen meglátások további feltárása volt. A kiterjedt kvalitatív anyagot rögzítették, átírták, lefordították és axiális és in vivo kódolással kódolták.

Megállapítások:

A részvétel élménye a résztvevők felhatalmazását eredményezi, amely a kognitív, affektív és konatív felhatalmazás hármasszámának szemüvegén keresztül értelmezhető (Harrison & Waite, 2015; Hilgard, 1980):

- kognitív felhatalmazás: tanulás, új ismeretek elsajátítása, önismeret és fokozott megértés mint a részvétel következményei,
- affektív felhatalmazás: érzelmi eredmények és a termékekhez vagy vállalatokhoz való viszonyulás, de a résztvevők önhatékonyságának erősödése is (a saját képességekbe és kreatív potenciálba vetett bizalom növekedése),
- konatív felhatalmazás: proaktív, céltudatos és célorientált cselekvést eredményez (felhatalmazás arra, hogy új vagy jobb módon cselekedjünk) (Warde, 2014), amely az egyéni cselekvőképességgel és autonómiával párosul a kreatív folyamatban.

A konatív felhatalmazás különböző következményeket von maga után a mindennapi életre nézve, amelyeket a változás három fő irányában lehetne összefoglalni:

- 1) "Szakértőként szólok meg a saját életem ügyeiben" - a részvétel utáni eredmények: fokozott érdeklődés a termékek összetevői, a minőségmegőrzési idő, a címkék vagy a csomagolás iránt, figyelmesebb vásárlás, változások az élelmiszerek tervezésében, az üzletek vagy a márkák kiválasztásában.
- 2) "Egészségesebb fogyasztó vagyok" - az étkezések tervezésében vagy összetételében bekövetkezett változások (az étkezések gyakorisága és időzítése, bizonyos termékek elhagyása vagy fokozott fogyasztása), az elfogyasztott élelmiszerek nagyobb változatossága, új receptek és tápláló termékek használata (érdekes módon a résztvevők véleménye nem mindig egyezett a széles körben elfogadott táplálkozási

normákkal, mivel egyes résztvevők a laboratóriumi folyamat során felhalmozott saját szakértelmükbe vetett nagyobb bizalmat szereztek, és ennek megfelelően cselekedtek, de tudásuk nem feltétlenül volt ellenőrizhető).

- 3) "Jobb életet élek" - a csapatmunka és a kreatív feladatok élménye néhány résztvevőt arra készítetett, hogy átvértékeljék mindennapi szokásaikat, motiválva őket az étkezések megünneplésére és az ételek esztétikájára való odafigyelésre, vagy az étkezéseket az "önajándékozás" gyakorlatának tekintve.

Bibliográfia:

Harrison, T. & Waite, K. (2015) Impact of co-production on consumer perception of empowerment. *The Service Industries Journal*, 35(10), 502-520.

Hilgard, E.R. (1980) Az elme trilógiája: A megismerés, az affektivitás és a konáció. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 16(2), 107-117.

Klincewicz, K., Dębska, K., Król, K., Skupiński, M. & Zatorska, M. (2024a) Challenges and opportunities of new product co-creation with older consumers. In: A. Urbaniak, A. Wanka (Eds.), *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research* (pp. 158-171), Routledge.

Klincewicz, K., Jacobsen, L., Dębska, K., Gazdecki, M., Goryńska-Goldmann, E., Król, K., Lähteenmäki, L., Wielicka-Regulska, A. & Zatorska, M. (2024b) Evolution of motivation in co-creation: Recruit, retain and complete in a project on new food product co-creation, *Creativity and Innovation Management*, 1-26.

Warde, A. (2014) After taste: A kultúra, a fogyasztás és a gyakorlat elméletei. *Journal of Consumer Culture*, 14(3), 279-303.

Arlind Reuter, PhD Lund Egyetem, Svédország

A részvételi megközelítések fenntarthatósága az idősödés kutatásában: a Later Life Audio and Radio Cooperative (Későbbi Élet Audio és Rádió Szövetkezet)

A közösségek virágzása a részvételi akciókutatás egyik központi célkitűzése (Kindon et al., 2007). Ezért a részvételi akciókutatás fenntarthatóságának figyelembevétele a kutatási projekten túl is elengedhetetlen a hosszú távú hatás megállapításához és a közösségekben történő tartós változás közös létrehozásához. Ez az előadás a technológiai és innovációs munkacsoport szimpóziumának részeként a Later Life Audio and Radio Cooperative példáján keresztül mutatta be, hogy a részvételi módszertan hogyan támogatta a közösség tulajdonosi szerepvállalását a részvételi kutatásban (Reuter & Scharf, 2023).

A kutatási projekt **fő célja** annak feltárása volt, hogy az idősebb felnőttek állampolgári részvételét hogyan lehet támogatni digitális hanganyag létrehozásával. Annak ellenére, hogy

egyre több idősebb ember vesz részt aktívan az interneten, az idősebb felnőttek még mindig hajlamosak figyelmen kívül hagyni az aktív tartalomkészítők szerepét (Waycott et al., 2013). Még az új közösségi média fejlesztése során is gyakran a hozzáférhetőségi funkciókat helyezik előtérbe, hogy az idősebb felhasználók a mások által készített tartalmakat tekinthessék meg, szemben a saját produkciók létrehozásával és megosztásával (Waycott et al., 2013). Az idősek hangjának hiányát a digitális terekben gyakran erősíti az a mód, ahogyan az idősebb felnőtteket a mainstream médiadiskurzusban gyakran félreprezentálják (Ayalon et al., 2021). Valójában az ageizmus, vagyis az emberek kronológiai életkoruk alapján történő megkülönböztetése a digitális platformok bevett jellemzőjévé vált, amely magában foglalhat olyan tervezési vagy algoritmikus mechanizmusokat, amelyek stratégiaileg deprioritizálják, figyelmen kívül hagyják vagy kizárják az idősebb embereket (Rosales & Fernández-Ardèvol, 2020).

Módszerek

Négy éven át tartó részvételi akciókutatással együttműködtünk az Egyesült Királyságban élő idősebb felnőttekkel, akik saját rádióműsorokat készítenek. Az előadás külön kiemelte a Rádiófesztivál létrehozását, mint egyedülálló és magával ragadó módszertant, amely platformot biztosított az idősebb brit rádiós alkotók számára, hogy kapcsolatba kerüljenek egymással. A Rádiófesztiválon részt vettek idősebb hang- és rádióalkotók, az életkort befogadó rádióállomások, az idősödéssel kapcsolatos kérdésekkel foglalkozó harmadik szektorbeli szervezetek, valamint a közösségi rádiózás és az idősödés területén dolgozó kutatók. A Rádiófesztivál egyfajta módszertani bricolage-ot képvisel, amelynek során az adatok gyűjtése szerves módon történt, hogy olyan adathalmaz jöjjön létre, amely elősegíti az idősebb tartalomkészítők tapasztalatainak mélyebb megértését. A módszertani bricolage alapvető célja a megértés keresése ahelyett, hogy széles körben általánosítható adatokat követelne (Holstein & Minkler, 2007). A kontextuális módszerekre való támaszkodás és a módszertani kockázatok vállalása e megközelítés részeként támogathatja a társadalmi változásokat (Holstein & Minkler, 2007), ami a Rádiófesztivál egyik alapvető célja volt. A két nap során számos tevékenységben vettünk részt, például élő adásokban, amelyek hozzájárultak a készségfejlesztéshez, megbeszélésekben, amelyek során megértettük a tartalomkészítés fontosságát a sikeres polgári részvételhez, és kreatív műhelyekben, amelyek lehetővé tették számunkra új stratégiák kidolgozását. A műhelymunkák és a megbeszélések során a résztvevők hangot adtak annak a törekvésüknek, hogy tartósabban összekapcsolódjanak, és létrehozzanak egy olyan, az egész Egyesült Királyságra kiterjedő, idősebb tartalomkészítőkből és korosztályi rádióállomásokból álló hálózatot, amelynek célja, hogy az idősebb felnőttek által készített, beszélgetésen alapuló tartalmak nyújtásával megkérdőjelezze a mainstream médiában megjelenő, az életkorral kapcsolatos narratívákat.

A következő év során továbbfejlesztették a hosszú távú hálózat kialakításának gondolatát. A résztvevők együttműködve dolgoztak a Later Life Audio and Radio Cooperative

(laterlifeaudioradio.org) létrehozásán, amely egy szövetkezeti irányítási struktúrán alapul. A szövetkezet céljai a következők:

-Az időskorról és az öregedésről alkotott pozitív nézetek előmozdítása és a negatív nézetek kikezdése az idősök különböző csoportjai által készített beszélgetésalapú hang- és rádiótartalmak biztosításával.

-Az idősebb felnőttek által létrehozott tartalmak láthatóságának erősítése a médiában, valamint az idősödéssel és a generációk közötti kapcsolatokkal kapcsolatos rádióműsorok bővítésének ösztönzése.

-Az idősebb felnőttek bevonása a műsorszolgáltatásba, a készségfejlesztés elősegítése és a közösségek építése azáltal, hogy lehetővé teszi a témák széles körének megvitatását.

Összességében az idősebb közösségi rádiós tartalmak alkotóinak a Rádiófesztiválon való összefogása egy nagyobb és fenntarthatóbb közösség létrehozásához vezetett egy szövetkezeti szervezet formájában. A szövetkezethez vezető utat egy sor részvételi akciókutató ciklus jellemezte, amely az idősebb felnőttek rádiófesztiváljával kezdődött, és egy olyan szervezeti formához vezetett, amely képes sikeresen kiállni az idősebb felnőttek digitális polgárságának megerősítése mellett a műsorszolgáltatásban. A projekt innovatív megközelítést képvisel, amelyben a részvételi akciókutató szerepe az volt, hogy elősegítse egy olyan közösség létrehozását, amelyet most már maguk az idősebb felnőttek irányítanak. A közösségnek a részvételi akciókutatáson keresztül történő, a technológiával kapcsolatos előmozdítására helyezett hangsúly támogatása támogathatja a kutatási projektek fenntarthatóságát a támogatási időszak lejárta után is.

Bibliográfia

Ayalon, L., Chasteen, A., Diehl, M., Levy, B., Neupert, S.D., Rothermund, K., Tesch-Römer, C. & Wahl, H.W. (2021) Aging in Times of the COVID-19 Pandemic: Az öregedés elkerülése és a generációk közötti szolidaritás elősegítése. *The journals of Gerontology: Series B.* 76 (2), 1-4.

Holstein, M.B. & Minkler, M. (2007) Kritikai gerontológia: Gondolatok a 21. századra. Kritikai perspektívák az öregedő társadalmakról. 13-26.

Kindon, S., Pain, R. & Kesby, M. (2007) Participatory action research approaches and methods: Connecting people, participation and place. Vol. 22. Routledge.

Reuter, A. & Scharf, T. (2023) "The Later Life Audio and Radio Cooperative: Creating sustainable communities from participatory action research", in Anna Urbaniak & Anna Wanka (szerk.) *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research.* [Online]. pp. 262-272.

Rosales, A. & Fernández-Ardèvol, M. (2020) Ageism in the era of digital platforms. *Konvergencia: The International Journal of Research into New Media Technologies.* 26 (5-6), 1074-1087.

Waycott, J., Vetere, F., Pedell, S., Kulik, L., Ozanne, E., Gruner, A. & Downs, J. (2013) Older adults as digital content producers. Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI '13. 39-48.

Alexander Bajwa Kucharski, M.A. Institute for Work and Technology, Németország

Részvételi tervezés a gerontechnológiában: A rendszerszintű irodalmi áttekintés legfontosabb megállapításai és reflexiói

Háttér

Az idősebb felnőtteket és az öregedési folyamatokat támogató technológiák vagy digitális szolgáltatások bizonyítékait már régóta kutatják (pl. Gutman/Sixsmith, 2013). Ugyanakkor elismerték, hogy az ilyen célokra tervezett technológiák többsége nem volt sikeres az idős felnőttek életvilágában, mivel csak "korlátozott elterjedést [és] magas arányú elhagyást" értek el (Greenhalgh et al., 2016:2). Ennek a megállapításnak a magyarázatai sokfélék. Több tanulmány azonban arra a következtetésre jut, hogy az idősek nem eléggé tudatosak és/vagy nem érdeklődnek e technológiák iránt, ami viszont az elfogadás és a használat hiányához vezethet (Lee/Coughlin, 2015). Ezért az elfogadás és a használat elmaradásának leküzdése érdekében azzal érveltek, hogy az eszközöknek jobban kell összpontosítaniuk az idősebb felhasználók jellemzőire, igényeire és preferenciáira (Künemund, 2015). A részvételi megközelítéseket, amelyek bevonják az idősebb felhasználókat a technológiák fejlesztési folyamatába, ígéretes módszernek tekintették ennek eléréséhez. Ebben az összefüggésben egyre népszerűbbé vált a részvételi tervezés (PD) megközelítése, amely ideális esetben a potenciális felhasználókat mint "életviláguk szakértőit" (Beimborn et al., 2016) vonja be a tervezési gyakorlatokba a tervezőkkel és kutatókkal együtt, teljes jogú partnerként az egész innovációs folyamat során (Spinuzzi, 2005). A kritikusok mégis azt állították, hogy a PD-megközelítések megvalósítása az idősebb felnőttekkel nem történt meg megfelelően (Östlund et al., 2015; Beimborn et al., 2016). Annak érdekében, hogy lássuk, hogyan valósul meg és szerveződik a PD a gyakorlatban, az előadó és kollégája, irodalmi áttekintést készített, amelyet 2018-ban publikáltak (Merkel/Kucharski, 2018). A konferencia-hozzászólás fő célja az volt, hogy bemutassa ennek az áttekintésnek a kritikus legfontosabb megállapításait, és összekapcsolja azt a PAAR-net munkacsoportok újabb munkáival és jövőbeli munkájával.

Módszerek

A szisztematikus irodalmi áttekintés több adatbázisra (APA Search, GeroLit, PubMed és Web of Science) terjedt ki. A keresési stratégia három elemen alapult: (1) részvételi módszerek és megközelítések (2) idősekkel, amelyek célja (3) az idősek számára kifejlesztett technológiai eszközök, szoftverek és hardverek.

Eredmények

A keresési stratégia összesen 557 publikációt tárt fel. 65 teljes szövegű cikket vizsgáltunk át, amelyek közül 26-ot vontunk be a végső elemzésbe. A technológiák szerint az áttekintett publikációk három csoportba sorolhatók: Olyan tanulmányok, amelyek (1) már létező technológiát használnak azzal a céllal, hogy új felhasználási módokat találjanak; (2) új eszközök létrehozására irányulnak; (3) prototípusokat tesztelnek és/vagy módosítanak. Megállapítottuk, hogy a PD-t sokféleképpen használják a gerontechnológia interdiszciplináris területén belül. Három megállapítás foglalható össze az áttekintés legkritikusabban. A legtöbb tanulmány csak az innovációs folyamat egyes fázisaiba (pl. ötletgenerálás a korai tervezési munkában vagy felhasználói visszajelzés a (pro-típus) tesztelésben) vonta be a (jövőbeli) felhasználókat, kis mintaszámú kvalitatív tanulmányokban, gyakran a mintavételi stratégiák egyértelmű feltárása nélkül, a "hagyományosabb kutatás" egyetlen módszerét alkalmazva (pl. interjúk, fókuszcsoportok, workshopok). Emellett egyik tanulmány sem számolt be a folyamat értékeléséről, azaz nem szolgáltatott bizonyítékot a technológiák nagyobb elfogadottságára a részvételi megközelítéseknek köszönhetően, valamint nem tükrözte az idősebb résztvevők tapasztalatait a részvételükkel és az eredményekkel kapcsolatban. Végül azt találtuk, hogy a legtöbb esetben nem írták le, hogy az idősebbeknek joguk van-e aktívan befolyásolni a kritikus döntéseket vagy sem. Ezen eredmények alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy hiányoznak az átfogó stratégiák, valamint általános eltérés van a részvételi megközelítések normatív feltételezései és a gyakorlati megvalósítások között a gerontechnológiák tervezési gyakorlatában, mivel az azonosított kutatási megközelítések többnyire nem voltak átláthatóak a kiválasztott vizsgálati tervek okait illetően. Javasoltuk, hogy a kutatók és a tervezők tegyék fel maguknak a kérdést, hogy miért kell a részvételi megközelítéseket bevonni, kiket céloznak meg közönségként, hogyan és mikor vonják be a (jövőbeli) felhasználókat. E kérdések átgondolásával elkerülhető lenne a PD jelképes használata, elkerülhetők lennének az elfogult minták, és betekintést nyerhetnénk az idősebb felnőttek tapasztalataiba, valamint a PD-folyamatok és módszerek eredményeibe.

Gondolatok és kilátások

A bemutatott tanulmány egy korai kísérlet volt az idősebb társalkotókkal végzett kutatások kritikai reflexiójára, és a részvételi megközelítések kritériumainak megfogalmazására a technológiai technológiák tervezésében. Azóta több erőfeszítés történt, amelyek különböző szempontokra összpontosítottak, valamint részletesebb kritériumokat javasoltak a részvételi megközelítésekre vonatkozóan (pl. Fischer et al., 2020; Grigorovich et al., 2022). Mivel a részvételi megközelítéseket több tudományág is vitatja, és az öregedés és a technológia területén különböző célokra alkalmazzák, szükség van a tudás szintézisére és a technológia- és innovációs kutatás keretrendszerének megfogalmazására az idősebb társalkotók bevonásával.

Bibliográfia

Gutman, G. M., & Sixsmith, A. J. (2013). Technológiák az aktív öregedésért. Az öregedés nemzetközi perspektívái (9. kötet). New York: Springer.

Greenhalgh, T., Shaw, S., Wherton, J., Hughes, G., Lynch, J., A'Court, C., Stones, R. (2016). SCALS: A negyedik generációs tanulmány a támogatott életvitelű technológiákról azok szervezeti, társadalmi, politikai és szakpolitikai kontextusában. *BMJ Open*, 6, e010208. doi:10.1136/bmjopen-2015-010208.

Künemund, H. (2015). Chancen und Herausforderungen assistiver Technik: Nutzerbedarfe und Technikakzeptanz im Alter [A segítő technológia lehetőségei és kihívásai: Felhasználói igények és technológiaelfogadás idős korban]. *Zeitschrift für Technikfolgenabschätzung in Theorie und Praxis*, 24, 28-35.

Lee, C., & Coughlin, J. F. (2015). Perspektíva: Idősebb felnőttek technológia elfogadása: Integrált megközelítés a meghatározó tényezők és akadályok azonosítására. *Journal of Product Innovation Management*, 32, 747-759. doi:10.1111/jpim.12176. doi:10.1111/jpim.12176

Beimborn, M., Kadi, S., Köberer, N., Mühleck, M., & Spindler, M. (2016). Az emberre összpontosítva: Interdiszciplináris reflexiók az öregedésről és a technológiáról. In E. Domínguez-Rué & L. Nierling (szerk.), *Tudománytudományi tanulmányok: Vol. 9. Öregedés és technológia: Perspectives from the social sciences* (pp. 311-333). Bielefeld: Transcript.

Spinuzzi, C. (2005). A részvételi tervezés módszertana. *Technical Communication*, 52, 163-174.

Östlund, B., Olander, E., Jonsson, O., & Frennert, S. (2015). STS-ihletésű tervezés a modern öregedés kihívásaira. A jóléti technológia mint a felhasználó által vezérelt innovációk előmozdításának eszköze, vagy egy újabb módja annak, hogy az idősebb felhasználókat túszként tartsák fogva? *Technological Forecasting and Social Change*, 93, 82-90. doi:10.1016/j.tech-fore.2014.04.012. doi:10.1016/j.tech-fore.2014.04.012

Merkel, S. & Kucharski, A. (2018): Participatory Design in Gerontechnology: A Systematic Literature Review. *The Gerontologist*, 59,1, e16-e25. doi:10.1093/geront/gny034.

Fischer, B., Peine, A. & Östlund, B. (2020): The Importance of User Involvement: A Systematic Review of Involving Older Users in Technology Design. *The Gerontologist*, 60,7, e513-e523. doi: 10.1093/geront/gnz163.

Grigorovich, A., Kontos, P., Jenkins, A. & Kirkland, S. (2022): Moving Toward the Promise of Participatory Engagement of Older Adults in Gerontechnology. *The Gerontologist*, 62,3, 324-331. doi: 10.1093/geront/gnab026.

4. munkacsoport

WG 4

Synthesis and Quality
Criteria

A 4. munkacsoport elkötelezett az etikai normák betartása és a hátrányos helyzetű, kiszolgáltatott vagy marginalizált idős felnőttek kutatásban és politikai döntéshozatali folyamatokban való érdemi részvételének biztosítása mellett. A 4. munkacsoport olyan etikai irányelveket és minőségi kritériumokat dolgoz ki, amelyek elősegítik az idősebb felnőttek inkluzív és értelmes részvételét a kutatásban és a politikai döntéshozatalban. Carlo Fabian & Annette Bielfield vezetik ezt a csoportot, és szervezték a WG4 krakkói ülését. Ezen az ülésen a következő előadók tartották előadásukat: Sandra Staudacher és John Andersen.

Sandra Staudacher, PhD, MA, Institut für Pflegewissenschaft, Basel, Svájc

Néhány gondolat az idősebb felnőttek részvételi kutatásba való bevonásának jelenlegi szintjéről

Fő kutatási cél: Az első cél az, hogy elgondoljunk azon, hogy az idősebb felnőtteket milyen mértékben vonják be a részvételi kutatásba, és milyen alapvető alapokat kell ismernünk ahhoz, hogy az idősebbek valóban befolyással bírjanak. Ez elvezet a második célkitűzéshez, amely annak elemzése, hogy milyen módszertani megközelítés támogathatja az idősekkel folytatott részvételi kutatást.

Módszerek

A reflexiók egy strukturálatlan irodalmi áttekintésen alapulnak, amely narratív áttekintéshez vezet, ami lehetővé teszi a részvételi kutatással kapcsolatos releváns információk összegyűjtését, "amelyek mind kontextust, mind tartalmat adnak a szerzők általános érvelésének" (Kastner et al., 2012, 4. o.). Az irodalmi áttekintést és a reflexiókat a Svájci Nemzeti Tudományos Alapítvány (SNSF) által finanszírozott "Kinek van beleszólása az idősothonokban?" című kutatási projekt példáival illusztráljuk. An *Ethnography on PartIcipation of people living in long-term rEsidentIal caRE (EPICENTRE)*" című etnográfia.

Találatok

Az ENSZ COVID-19 Visszatérési ütemterve szerint a marginalizált lakosságnak a döntéshozatali tevékenységekben való érdemi részvételét elősegítő mechanizmusok kialakításával és

hatékonyságával kapcsolatban tudásbeli hiányosságok állnak fenn (United Nations, 2020). Annak megállapításához, hogy az idősebb felnőtteket mennyire vonják be a részvételi kutatásba, jobban meg kell értenünk, hogy mit jelent a részvétel. A részvételnek számos jelentése van. Azt állítom, hogy a részvétel fogalmait kell használnunk. A részvételnek két fő irányát különböztethetjük meg: a "részvételt", a jelenlét értelmében, és a "részvételt", ami azt jelenti, hogy a résztvevők felhatalmazást kapnak arra, hogy tényleges befolyást gyakoroljanak (Simovska & Jensen, 2009). Ez túlmutat a "helyettesítő részvételen", amikor az embereket pusztán mások képviselik (Shivji, 2004). Arnstein már 1969-ben közzétette elképzelését a részvétel három ideális típusának létrájáról, nevezetesen: állampolgári hatalom, jelképes részvétel és nem részvétel. A létra csúcán álló polgári hatalom a polgári ellenőrzést, a delegált hatalmat és a partnerséget foglalja magában. A létra közepén a jelképesesség áll, amelybe a konzultáció, a tájékoztatás és a helytállás tartozik. A konzultációt széles körben használják a már meghozott döntések legitimálásának eszközeként, minimális részvételt alkalmazva csak azért, hogy a folyamatnak erkölcsi tekintélyt kölcsönözzenek. A legalsó szintre a nem-részvétel kerül, ahová a terápia és a manipuláció sorolható (Arnstein, 1969). Ez a létra még mindig a részvétel újabb kidolgozott kereteinek középpontjában áll (Cornwall, 2008; Morgan & Lifshay, 2012; Popay et al., 1998; Rowe & Frewer, 2005). A szakirodalomban azonban az egyének vagy csoportok társadalmi részvételének elemzésekor viszonylag kevés figyelmet fordítanak a strukturális kontextusra, például a társadalmi-kulturális, politikai, jogi vagy gazdasági szempontokra, amelyeket - érvelésem szerint - figyelembe kellene venni ahhoz, hogy a részvételt egy nagyobb rendszerbe ágyazottan értsük. Az idősök strukturális kontextusának megértése kulcsfontosságú, mivel ahhoz, hogy a hangot befolyásra lehessen váltani, többre van szükség, mint egyszerűen az emberek mondanivalójának hatékony megragadására; ehhez "felülről" és "alulról" érkező erőfeszítésekre van szükség (Gaventa és Robinson, 1998).

A részvétel e különböző árnyalatait szem előtt tartva javaslom, hogy tegyük fel a következő kulcskérdéseket, amelyek azt elemzik, hogy az idősebb felnőttek milyen mértékben vesznek részt a kutatásban: Először is, milyen társadalmi, gazdasági, politikai vagy kulturális kontextus alakítja az idősök részvételét? Másodsor, mennyire értelmes a részvételük, és miért vesznek részt? Harmadszor, a kutatás mely szakaszában (szakaszaiban) és milyen eszközökkel vesznek részt? Negyedszer, kik vesznek részt, és sokszínű és méltányos a marginalizált csoportok bevonása?

Elemelve, hogy milyen módszertani megközelítés támogathatja az idősökkel folytatott részvételi kutatást, arra a következtetésre jutottam, hogy a részvételi kutatásnak, amelynek célja valóban az idősök által felvetett kérdések felvállalása, először is hosszú távú kutatási perspektívára van szüksége, amely lehetővé teszi, hogy olyan kérdésekkel foglalkozzon, amelyek a célcsoport által a korábbi kutatás során felmerültek. Másodsor, a részvételi kutatásnak adaptív kutatási megközelítésre és így olyan kutatási tervre van szüksége, amely teret enged a kutatásban résztvevők által felvetett irányok rugalmas alkalmazkodására. Ez azt jelenti, hogy tematikusan elég széleskörűen kell kezdeni, hogy a kutatási folyamat későbbi

szakaszában célzottan lehessen összpontosítani. Harmadszor, a módszertani megközelítésnek alaposan figyelembe kell vennie a sokféleséget (pl. különböző egészségügyi problémák, fogyatékoság, nem, társadalmi-gazdasági és migrációs háttér stb.) és az interszekcionális szempontokat (pl. vak, idős nő, nem beszél a helyi nyelvet), hogy biztosítsa a különböző időségek közötti egyenlőséget. A méltányosság "az embercsoportok közötti igazságtalan, elkerülhető vagy orvosolható különbségek hiánya, függetlenül attól, hogy ezeket a csoportokat szociális, gazdasági, demográfiai vagy földrajzi szempontból vagy az egyenlőtlenség egyéb dimenziói alapján határozzák meg" (World Health Organization, 2022). Negyedszer, kutatóként biztosítanunk és támogatnunk kell az idősebb felnőttek részvételét és/vagy képviselőtűket a hozzájuk legközelebb állók részvételével, de tudatában kell lennünk minden érintett ember/csoport érdekeinek. Ötödször, a módszertani megközelítésnek figyelembe kell vennie a társadalmi szintet, és fel kell tennie a kérdést, hogy milyen diskurzusok vannak körülöttünk, és milyen jogi, öko-nómiai, politikai, kulturális szempontokat kell figyelembe venni.

Egy ígéretes módszertani megközelítés, amely lehetővé teszi, hogy mindezekre az elemekre összpontosítsunk, az etnográfia (Silverman, 2017). A szociálintropológiából származó etnográfia mind a résztvevő megfigyelés módszereire, mind a néprajzi vizsgálat termékére, az írásos jelentésre utal. Az etnográfákat végző antropológusok az 1980-as évek végétől kezdve vitát dolgoztak ki a ("válságos") reprezentációról, a társadalmi kutatásról stb. A mélyreható megfigyeléses (etnográfiai) tanulmány célja, hogy olyan jelentést készítsen egy társadalmi környezetről, amely igazságot szolgáltat a résztvevők perspektíváinak. Az empátikus és részletes leírás, még ha önmagában érdekes is, nem elegendő; a "bennfentes" leírásnak elméleti leírásnak is kell lennie (thick description). A "bennfentes" nézőpontot kombinálni kell a "kívülálló" nézőpontjával, amely a társadalmi élet analitikus megközelítését kínálja. Az idősebb felnőttek és a kutatókkal való folyamatos empátikus interakció révén a "terepen" az embereknek képesnek kell lenniük arra, hogy befolyásolják a kutatást.

Összefoglalva, a bemutatott gondolatok azt mutatják, hogy alapvetően tisztázni kell, hogy milyen jellegű és minőségű idősebb felnőttek részvételét értjük (általában implicit módon) a részvételi kutatási megközelítések alatt, és hogy ez utóbbi milyen hatással van arra, hogy módszertanilag hogyan kell foglalkoznunk vele.

Bibliográfia

Arnstein, S. R. (1969, 1969/07/01). Az állampolgári részvétel létrája. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Cornwall, A. (2008, 2008). A "részvétel" kibontása: modellek, jelentések és gyakorlatok. *Community Development Journal*, 43(3), 269-283.

Kastner, M., Tricco, A. C., Soobiah, C., Lillie, E., Perrier, L., Horsley, T., Welch, V., Cogo, E., Antony, J., & Straus, S. E. (2012). Melyik a legmegfelelőbb tudásszintézis-módszer egy

áttekintés elvégzéséhez? Jegyzőkönyv egy szűkítő áttekintéshez. BMC Medical Research Methodology, 12(114). <https://doi.org/https://doi.org/10.1186/1471-2288-12-114>.

Morgan, M., & Lifshay, J. (2012). A közösségi részvétel létrája a közegészségügyben. In M. Minkler (szerk.), *Közösségi szerveződés és közösségépítés az egészségért és a jólétért* (3. kiadás szerk., pp. 437-439). Rutgers University Press.

Popay, J., Williams, G., Thomas, C., & Gatrell, T. (1998, 1998/09/01). Az egészségügyi egyenlőtlenségek elméletalkotása: The Place of Lay Knowledge [<https://doi.org/10.1111/1467-9566.00122>]. *Sociology of Health & Illness*, 20(5), 619-644. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-9566.00122>.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-9566.00122>

Rowe, G., & Frewer, L. J. (2005, 2005/04/01). A nyilvánosság bevonási mechanizmusainak tipológiája. *Science, Technology, & Human Values*, 30(2), 251-290. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0162243904271724>.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0162243904271724>

Shivji, I. (2004, 2004/08//). Gondolatok a tanzániai nem kormányzati szervezetekről: mik vagyunk, mik nem vagyunk, és miknek kellene lennünk. *Development in Practice*, 14, 689-695. <https://doi.org/10.1080/0961452042000239832>.
<https://doi.org/10.1080/0961452042000239832>

Silverman, David. 2017. *Doing Qualitative Research*. Ötödik kiadás. szerk. londoni Thousand Oaks, Kalifornia: SAGE Publications Ltd.

ENSZ. (2020). ENSZ kutatási ütemterv a COVID-19 helyreállításhoz - A tudomány erejének kihasználása egy igazságosabb, ellenállóbb és fenntarthatóbb jövő érdekében.

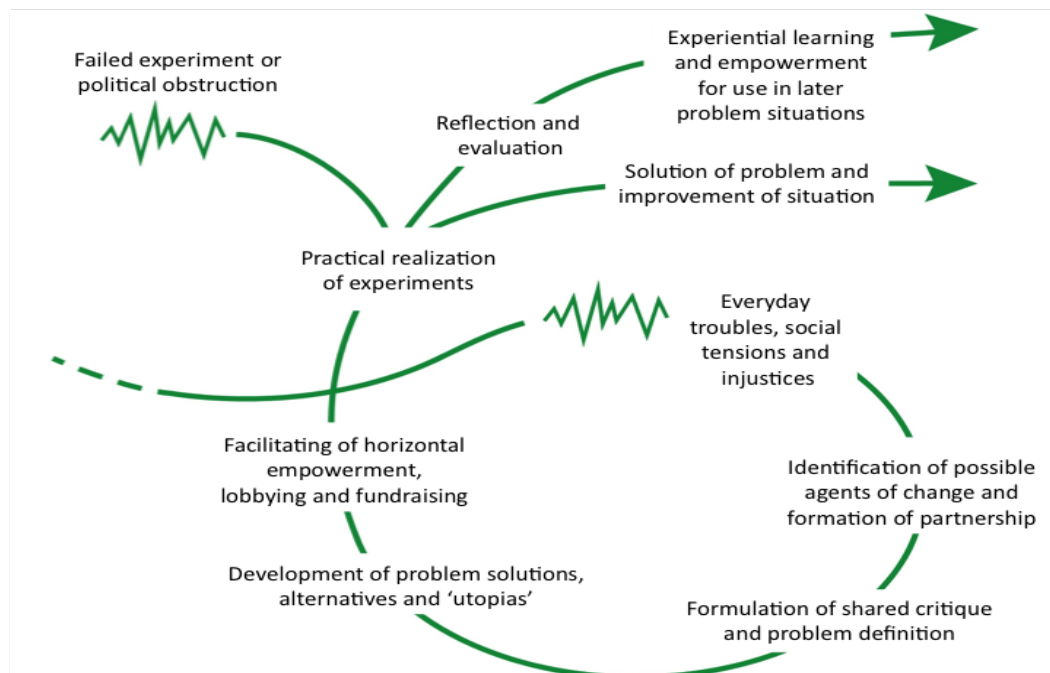
Egészségügyi Világszervezet, W. (2022). Egészségügyi méltányosság. https://www.who.int/health-topics/health-equity#tab=tab_2

John Andersen, Emberek és Technológia Tanszék. Roskilde Egyetem, Dánia.

A részvételi akciókutatás ígérete (PAR)

Az akciókutatók úgy tekintenek magukra, mint 1. a tudás társ-előállítói a társadalmi szereplőkkel, akik a társadalmi igazságosságért és a polgárok felhatalmazásáért dolgoznak a demokratikus változás iránti közös elkötelezettség alapján) 2. Az akciókutatás hangsúlyozza a világ megértése és megváltoztatása/átalakítása közötti kapcsolatot. 3. Ezért a részvételi tudás egy olyan folyamat termékeivé válik, amelyben a szereplők összejönnek, hogy a cselekvés, a reflexió és a közös vizsgálat dinamikus folyamatán keresztül megosszák tapasztalataikat - miközben új tudást termelnek (Brydon- Miller, 2014).

Az akció kutatás a kísérleti tanulási folyamatok elősegítésének tekinthető (John Dewey nyomdokain), amit Martin Frandsen, a Roskilde Egyetem munkatársa remekül összefoglalt:

Forrás: Frandsen és Andersen, 2019

A Roskilde Egyetemen akció kutatással dolgoztunk az idősothonokban azzal a céllal, hogy megváltoztassuk az idősek gondozásában tapasztalható növekvő embertelenség negatív spirálját, és gyakorlati és kollektív, víziós alternatívákat dolgozzunk ki az emberi társadalmi kapcsolatok javítása érdekében mind a lakók, mind az alkalmazottak számára. A kontextus a közmédiában az idősek gondozásában tapasztalható elhanyagolásról szóló negatív diskurzus volt. A médiában megjelent botrányok. Alkalmatlansággal és embertelen gondozási gyakorlatokkal vádolt alkalmazottak.

Az akció kutatás és a részvételi megközelítések általános tapasztalatai - különösen az idősebb felnőttek szerepvállalásának elősegítésében részt vevő ápolói akció kutatás - összefoglalhatók.

Az első lépés az, hogy "kollektivizáljuk" és dokumentáljuk a meglévő helyzet frusztrációját és kritikáját, és hogy - elősegítsük az egyéni és kollektív jogfosztottságtól a kollektív felhatalmazás/közös cselekvés felé való elmozdulást a változás érdekében.

A második lépés az alternatívákra vonatkozó konkrét elképzelések megfogalmazása és kidolgozása - pl. szociális minőség az idősek gondozásában, az idős polgárok hangjának erősítése a politikai és közigazgatási döntéshozatalban és irányításban.

A harmadik lépés a konkrét változások megtárgyalása és végrehajtása egy folyamatos kollektív tanulási és közös alkotási folyamat keretében a mindennapi gyakorlatban, az intézményi struktúrában stb.

A kihívások és dilemmák középpontjában a munkavállalók és a lakosok igényeinek integrálása állhat, valamint a lakosok felhatalmazása azáltal, hogy a részvételi projektekbe bevonják őket. Egy másik kihívás a részvételi kutatásban: a döntéshozókkal, a szélesebb nyilvánossággal stb. szembeni érdekérvényesítés szerepe lehet.

Bibliográfia

Andersen Andersen, J., & Bilfeldt, A. (2013). Szociális innováció az állami idősgondozásban: az akciókutatás szerepe. In F. Moolaert, D. MacCallum, A. Mehmood, & A. Hamdouch (szerk.): The International Handbook on Social Innovation : Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research. Edward Elgar Publishing.

Andersen, J., & Siim, B. (2004). A befogadás és a felhatalmazás politikája - nem, osztály és állampolgárság. Palgrave

Andersen, J. and Bilfeldt, A. (2016), "Action research in nursing homes", Action Research, Vol. 14 No. 1, pp. 19-35, DOI: 10.1177/1476750315569082, Sage

Andersen, J. et.al (2021), "Hogyan támogathatja a várostervezés és az építészet az idősothtonok lakóinak térbeli befogadását?", in Walsh et.al Social Exclusion in Later Life - Interdisciplinary and Policy Perspectives (Társadalmi kirekesztés a későbbi életszakaszokban - interdiszciplináris és politikai perspektívák).

Brydon-Miller, M et.al (2014) The Sage Encyclopedia of Action Research, Sage, London, UK.

Brydon-Miller, M., Greenwood, D. és Maguire, P. (2003), "Miért akciókutatás?", Action Research, 1. kötet, 9-28. oldal.

Brydon-Miller és Ortiz Aragón (2018): A cselekvéskutató 500 kalapja.

In Bilfeldt and Andersen et al. Den ufærdige fremtid - Aktionsforskningens potentialer og udfordringer .Open access: <https://vbn.aau.dk/da/publications/den-uf%C3%A6rdige-fremtid-aktionsforskningens-potentialer-og-udfordrin>

Frandsen, Martin Severin és Andersen, John (2019) : Akciókutatás a tervezési oktatásban - Tapasztalatok a problémaorientált projektmunkából a Roskilde Egyetemen. In, M. & Jørgen Bloch-Poulsen, J. (szerk.). Open Access. Aalborg Universitetsforlag. Journal of Problem Based Learning in Higher Education, Special Issue on PBL for Sustainability and Sustainable Cities. DOI: <https://doi.org/10.5278/ojs.jpblhe.v7i1.2656>